

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Grădini și ghetouri

Viața iudaică în Italia

Cunoașterea evoluției vieții evreiești sub multiplele înfățișări ale dezvoltării ei pe meridianele lumii constituie, în ultimul timp, preocuparea principală a unor prestigioase instituții culturale iudaice. „The Jewish Museum” din New York a găzduit, până la 1 februarie 1990, o interesantă expoziție, care a oglindit viața evreilor din Italia în diferite perioade. Acest muzeu, situat pe Fifth Avenue, cea mai frumoasă stradă din Manhattan, este o instituție foarte frecventată atât de evreii americani, cit și de turiști, date fiind bogăția înzestrării sale și înaltul nivel artistic al manifestărilor pe care le organizează.

Gardens and Ghettos: The Art of Jewish Life in Italy” — Grădini și ghetouri — modul de viață iudaică în Italia) este titlul expoziției respective. Evreii au trecut prin perioade „bune”, când se puteau bucura de „grădini generoase” ale vieții. Dar aceste perioade au fost adesea înlocuite de epoci întunecoase, când evreii erau înghesuți și chinuți în ghetouri îngrozitoare. În cursul celor peste 2.000 de ani de prezență iudaică în Italia, artiștii plastici evrei au adus o largă contribuție în toate domeniile artei. „Gardens and Ghettos” se concentrează asupra patru perioade principale: a imperiului roman (sec. I—V), a orașelor suverane (1300—1550), a ghetourilor (1550—1848) și a „Risorgimento”-ului („emancipării”) (1848 până în prezent).

Expoziția a cuprins peste 300 de lucrări, începând cu fragmente de arhitectură din vechea Romă, trecind apoi la manuscrite și imprimare, foarte bogat ilustrate, ale Renașterii, țesături în stil baroc și obiecte de argint, mergând până la picturi și sculpturi din perioada mai recentă. Un număr dintre acestea sînt creații ale unor artiști cunoscuți în toată lumea: Amedeo Modigliani, Carlo Levi, Mario Cavaglieri, Roberto Meli și Antonio Raphael Mafai. Cu excepția lui Modigliani și Levi, lucrările celorlalți artiști nu au mai fost expuse înainte în S.U.A.

Exponatele au ilustrat contribuția minorității iudaice la arta italiană, fiecare după epocă și conjunctură, de toleranță sau de asuprire și persecutare. Expoziția ne-a condus spre cunoașterea prezenței iudaice în Italia. Evreii au venit la Roma pentru prima oară, în sec. II î.e.n. În timpul imperiului roman, comunitatea evreiască a suferit influența culturii romane, dar a reușit să păstreze și propria sa identitate și integritate. Această identitate minoritate a știut să lege conținutul culturii iudaice, tradițională — la început, cu influențe romane — și spre sfîrșit — cu cea italiană, într-un întreg armonios.

Imperiul roman intruchipează prima epocă importantă a vieții și culturii iudaice din Italia. Artă iudaică italiană a apărut, reînnoită, în atenția lumii, în epoca orașelor suverane, cînd evreii s-au stabilit în orașe mici de pe teritoriul italian. În această perioadă ei au impulsionat cultura Renașterii și, în parte, arta evreiască a luat formele de exprimare ale perioadei respective.

Era ghetourilor a adus o schimbare și în arta realizată în comunitatea evreiască. În fine, în trecutul apropiat s-a schimbat din nou situația. Relațiile dintre evrei și italieni s-au îmbunătățit datorită eman-

cipării. Pentru prima oară evreii au putut participa, într-un cadru mai amplu, la viața artistică și culturală a Italiei. Figuri proeminente de religie mozaică marchează o deschidere relativă. Dar cu cit mai mult a fost realizată prezența evreilor în noua societate, cu atît mai puternic se puneau problema identității iudaice într-o lume modernă.

„Gardens and Ghettos” a fost cea mai cuprinzătoare expoziție a pictorilor evrei din Italia. După închiderea ei, exponatele au fost transportate în Italia, unde au fost expuse între 15 martie—15 iunie 1990, la Palazzo dei Diamanti din Ferrara.

Expoziția „Grădini și ghetouri” — modul de viață iudaică în Italia”, a fost încadrată într-un program de conferințe, filme, muzică, cursuri de inițiere.

Printre filmele prezentate s-a remarcat producția lui Vittorio de Sica „The Garden of the Finzi-Continis”. Programul muzical a cuprins „The Sacred Music” de Salomon Rossi, o sinteză de muzică și comentarii. Televiziunea italiană a prezentat „Primo Levi's Return to Auschwitz”.

O ALTĂ EXPOZIȚIE

Concomitent cu expoziția „Gardens and Ghettos”, Muzeul Evreiesc a găzduit și expoziția „Exod și exil: 2.000 de ani în vechiul Israel”. Această expoziție privind istoria iudaismului, prin autenticitatea nemijlocită și profunzimea exponatelor profund impresionantă, a reiterat calea evreilor în decursul secolelor și milenilor (3.000 de ani de arhitectură ornamentală, cu așezările de acum 1.200 de ani î.e.n. pînă la perioada actuală).

Peste 200 de obiecte de cult, istorice și gospodărești oglindesc modul de viață al evreilor din această lungă perioadă istorică. Exponatele uimesc prin bogăția formei, a culorilor și a materialelor folosite. Au fost expuse vase de ceramică, mobile ornamentate cu fildeș, manuscrite rare, figurine, bijuterii, unelte și ustensile din metal, elemente de arhitectură ornamentală, obiecte de sticlă, mozaicuri, sigiliu și arme. Exponatele au fost prezentate în cadrul funcțional de odinioară, așa cum erau folosite în palate, case și sinagogi. Printre cele mai interesante se numără și fragmente din pardoseala de mozaic a unei vechi sinagogi, care are inscripția: „Pace Israelului”. Au atras atenția mobile împodobite cu fildeș, din palate regale (sculpturile de fildeș prezintă figuri geometrice și animale). De asemenea, au putut fi văzute cîteva dintre cele mai vechi mărturii ale educației rabinilor (manuscrite și cărți rare), găsite în Geniza, dintr-o sinagogă din Cairo, provenind din sec. X pînă în sec. XIII.

Vizitatorul a putut face o plimbare instructivă prin trei milenii ale istoriei iudaismului, transformările profunde sociale, politice și culturale ale populației evreiești din Țara Sfîntă și din Europa alcătuind punctele culminante ale expoziției: de la regat, la societatea actuală din Israel, pe de o parte, și cele ce privesc Diaspora, în totalitate, pe de altă parte. Descoperirile arheologice, oricît de fragmentare ar fi, dovedesc capacitatea de adaptare a poporului evreu, trecut prin toate evenimentele secolelor.

■ Pe fațada sinagogii din Alessandria (Italia) se află această placă, în memoria evreilor uciși în Holocaustul nazist

Impunătorul muzeu urmează să fie renovat și extins, lucrare ce se estimează să coste aproximativ 50 de milioane de dolari. O placchetă, pusă în foaierul instituției, indică spațiile ce vor fi extinse și renovate. Muzeul, schițat de renumitul arhitect Kevin Roche, va cuprinde mai mult spațiu pentru expoziții, mai multe clase și săli pentru instruire, precum și un foaier mai larg. Lucrarea va începe la sfîrșitul anului 1990 și va necesita un timp de lucru de un an și jumătate.

În timpul cît va dura renovarea și extinderea muzeului, instituția „New York Historical Society” va găzdui Muzeul iudaic (din ianuarie 1991 pînă în decembrie 1992). Exponatele Muzeului iudaic vor fi depuse la etajul IV, iar etajele I, II și III vor fi ocupate de „New York Historical Society”.

Primul turneu în Israel al Filarmonicii din Berlin

Pe podiumul marii săli de concert din Tel Aviv, a Auditoriului „Mann”, ședeau unul lîngă altul și cîntau laolaltă membrii Orchestrei Filarmonice din Berlin și cei ai Filarmonicii israeliene, primii îmbrăcați în obișnuitele fracuri negre, iar ultimii în estivale smokinguri albe. Concertul comun, care a avut loc la 18 aprilie, a încheiat o săptămîină bogată în concerte, susținute de pianistul și dirijorul israelian Daniel Barenboim și de membrii Filarmonicii din Berlin la Tel Aviv, Ierusalim și Haifa.

Componenții orchestrei israeliene vizitaseră, în decursul anilor, de trei ori Berlinul, concertînd acolo în sala Filarmonicii. O întoarcere a vizitei nu a putut fi realizată cît timp Herbert von Karajan era șef de orchestră și unul director al Filarmonicii berlineze. Karajan a fost unul dintre primii membri austrieci și sud-germani al partidului nazist, iar israelienii n-au putut ierta, firește, acest lucru.

Unul dintre momentele cele mai impresionantă ale acestui eveniment muzical a fost acela de la sfîrșitul primului concert de la Tel Aviv, cînd ansamblul Filarmonicii berlineze s-a ridicat în picioare și a intonat imnul național al Israelului, „Hatikva”, într-un mod expresiv liric-elegiac, fără finalul cam eroic-zgomotos, executat de obicei în Israel, sub bagheta lui Zubin Mehta. Atunci unora le-au înodat ochii-n lacrimi. Tăcut și emoționat, publicul s-a ridicat în picioare și tot în tăcere, cu respect, au părăsit și muzicanții podiumul.

Scene impresionantă s-au petrecut și la Ierusalim, cînd primarul „în funcție” al Berlinului, Walter Momper, membru al Senatului berlinez și Teddy Kolek, primarul Ierusalimului, membrii orchestrei Filarmonicii din Berlin și mulți israelieni, ca însoțitori, au vizitat, muzeele comemorative de la „Yad Vashem”. Mulți muzicieni berlinezi, prea tineri pentru a fi apucat atrocitățile din perioada nazistă, au rămas înmărmuriți cînd s-au confruntat acolo cu mărturiile grozăviilor inumane săvîrșite de germani. Berlinezii au plantat după aceea pomi ai pomenerii și ai speranței că nu se va mai întîmpla niciodată ceea ce s-a întîmplat. Pregnant a fost salutul rostit de Teddy Kolek: „Este frumos că membri ai Filarmonicii din Berlin au plantat acești pomi. Dar important este ca ei să revină pentru a vedea cum aceștia se dezvoltă și cresc”.

Este în afără de orice îndoială că înfîlțirea celor două orchestre, participarea lor comună la concert, vizitarea Israelului de către berlinezi în cel mai frumos anotimp, toate acestea au o inestimabilă valoare istorică, politică, general-culturală, muzicală și, nu în ultimă instanță, emoțională. Și asta, într-o perioadă în care Israelul se confruntă cu probleme atît de grele în domeniul politicii interne și externe.

PETER GRADDENWITZ

În românește de CLARA MARCOVICI

Tezaurul peisagistic și geologic de la MITZPE RAMON

La o depărtare de 80 km de Beer-Sheva, spre Eilat, se află localitatea Mitzpe Ramon. Soaseaua obișnuită ne poartă pînă acolo prin pustul Neghev, ținut arid, cu rare pilciori de verdeață, cu așezări de beduini, cu un aer supraîncălzit, tremurător, prin care se deslusec, departe, siluete de cămile mergînd la pas. Din cînd în cînd, un autoturism. Sîntem departe de forfota autostrăzilor și aceasta ne dă răgazul de a privi mai relaxat peisajul.

Cu circa 20 km înainte de a ajunge, începem să avem prezentimentul a ceea ce vom găsi la Mitzpe Ramon. În sîfîra drumului apar brusc înălțimi sculptate cînd de ape, vînt și soare care înghesuie, la poalele lor, adîncimi stranii în reliefuri șocante. Drumul continuă în acest fel; apar, din loc în loc, pe șosea, anunțuri de avertizare împotriva posibilei inundații (!) a șoselei și... iată-ne la Mitzpe Ramon. Sîntem în pragul apartamentului căutat, ni se deschide ușa și, după efuziunile de bucurie, după clipele de odihnă. Anea ne invită să vizităm localitatea. Ghid — soțul ei, Arie. Și sîntem puși în fața unor lucruri fascinante. Primul drum îl facem la muzeul situat pe un promontoriu, la marginea localității. O clădire de o arhitectură neobișnuită ochilor noștri. Parcurgem sălile care ne prezintă regiunea și istoricului geologic al formării imensului canion care se află la picioarele noastre.

Urcăm pe o terasă cuprinzătoare, de unde, sub noi, la zeci de metri, se desfășoară, în spații imense, un peisaj... lunar. Pare un crater de vulcan — și poate că și este — răscolit de numeroase și devastatoare explozii subterane, pe alete răsturnate unele peste altele, cu pete întinse, negre la culoare, alter-

nind cu galbenul arămiu, deja familiar reținelor noastre, cu bruste scăderi de nivel, cu absența totală a vreunui punct de care privirea să se așeze, bănuind acolo o fărîmă de viață... O aud pe fiica mea spunînd lîngă mine: e un peisaj din Tohu Vavohu, cînd abia începea Creația, și mă simt îmboldit să-i dau dreptate.

Dar surprizele și infirmările primelor impresii continuă. Într-o sală a muzeului ni se prezintă un film: istorie geologică și biologică. Și aflăm că acest canion este numai aparent încremenit; el are o surprinzătoare viață de zi și de noapte: hiene, sacali, lupi, capre, serpinte... Arie ne confirmă: iarna, caprele vin pînă în preajma locuințelor în căutare de hrană.

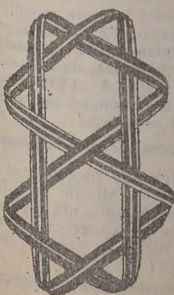
Al doilea drum îl facem la „shopul de articole de tipărlărie”. Coborîm printr-un defileu amintînd de Cheile Bicazului și, după

circa 5 km, ajungem la shop, puțin lateral față de drumul principal. Este de fapt un depozit de silicate (cuarțită), un conglomerat de pietre răbufnit din adîncul pămîntului și care, supus influenței agenților externi, a căpătat aspectul unor bucați de lemn, riguros tăiate și mai riguros așezate în structură, amintind grămăzile de lemn din curtea unui gospodăr rural.

Din loc în loc, indicatoare dau informații științifice despre acest depozit, pentru că la sfîrșit să ni se spună că am vizitat ceva unic în lume.

Ne întoarcem în apartamentul primitiv, luăm masa, glumim, ne amintim, dar în răstimpuri dau o fugă pînă la o bancă din apropierea locuinței, de unde privirea se lasă pe fundul canionului și mă uit, mă uit fascinat...

EILEN LEONARD

Din nou despre antievreism

(Urmare din p. 1)

reflexelor condiționate, iresponsabilitatea față de Celălalt.

Nu mai că reînnoirea a dezvoltarea individualității — valoarea și scopul suprem al existenței sociale — trece neapărat prin lupta pentru redobândirea identității naționale, deoarece nu se poate ajunge la conștiința de sine decât printr-o anumită limbă, care, încă multă vreme, va fi inevitabil națională.

Din păcate, momentul național, atât de necesar în istoria culturii, tinde, uneori, să se degradeze în sovism, în ură față de celelalte națiuni, iscând războaie pustitoare și nu colaborarea constructivă dintre ele. Diferența dintre națiuni și persoane este o valoare care contribuie la îmbogățirea tuturor și nicidecum un prilej de suspiciune. Evreii de pretutindeni contribuie cu „diferența” lor la dezvoltarea culturilor în care creează. Cele mai iudaice gânduri ale lui Freud sunt construite în limba germană.

Suspiciunea arhaică față de diferit a pătruns, într-o anumită măsură, și în Biblie: Cain, devenind agricultor și sedentă, în opoziție cu Abel, care a rămas păstor și nomad, este prezentat ca un personaj negativ. Orice abatere, schimbare, diferențiere tulbură cursul „normal” al istoriei și, ca atare, înspăimântă mentalitatea nativă. Gîndirea arhaică respinge, ca dăunător, tot ceea ce e altfel decât SE știe, SE face, SE spune. Limba celorlalți a fost socotită pur și simplu zgomot, sau, cel mult, bilbăială: **varvaro, welch, niemec**, adică bolboroseală fără sens, sau chiar muțenie. Nici astăzi n-a ajuns cuvîntul străin să treacă definitiv de la sensul de dușman la înțelesul de oaspete.

Deși peregrinează din veacul al XVIII-lea înainte de era actuală, abia în ultimele două mii de ani, răspîndit fiind în toată lumea, au ajuns evreii să personifice mitul de „Străin”. De ce? Deoarece popoarele de mult sedentarizate, atașate de un anumit spațiu, de un anumit loc, de un anumit pămînt, statornicite în anumite datini, priveau cu neliniște și ostilitate monoteismul iconoclast, neastîmpărul, fuga neîncetată după ceva nou, spiritul critic față de vechi cu care venea acest neam, mobil nu numai în lumea lucrurilor, dar și în lumea ideilor. Izgoniți mereu, evreii nu mai aveau prea multă considerație pentru prezent și sperau neconștient într-un viitor superior. Veacuri de-a rîndul evreul a fost un neliniștit care neliniștește. Cu atît mai mult cu cît antievreismul a accentuat continuu diferența dintre evreu și neevreu, exacerbînd spiritul critic și mesianismul persecuțiilor. „E un popor de critici și de vizionari. Contrazicerea acestei duble vocații neliniștește întreaga lor viață, întreaga lor cultură. Critici prin facultatea lor excepțională de abstracție, vizionari printr-un simț direct al misterului. Tot ce se spune despre evrei este contradictoriu, pentru că se referă cînd la un pol, cînd la celălalt al structurii lor”¹, scria Mihail Sebastian acum peste 50 de ani. Iar mai de curînd, un eminent estetician francez, Olivier Revault d'Allonnes, scria că „refuzul ambiant al iudaismului explică această situație: contestatul contestă”².

De aici impresia neevreilor că evreii vin în mijlocul lor cu un spirit dizolvant, distructiv, dezagregant. De fapt, evreii nu fac altceva decât să atragă atenția — uneori prea devreme — asupra a ceea ce e perimat, depășit, învechit. Orice cultură năpădită de platitudinea se află în primejdie de moarte. Numai spiritul critic și creator o mai poate salva. Spiritul critic și inovator al evreilor, educat mii de ani de antiidolatria lor, este doar forma acută de manifestare a împotrivirii omului față de pericolul stagnării și degradării de care este pîdită orice cultură. Spiritul critic și creator, nevoia de depășire și de autodepășire, caracterizează orice intelectual. Însă, datorită suspiciunii inconștiente, evreul gîndește la 40³, deoarece este silit să trăiască la o temperatură mai înaltă decât ceilalți. Atașat mai mult de timp decât de spațiu, evreii sînt mai atrași de viitor decât de prezent și deci sînt mai sensibili la tot ceea ce începe să frîneze istoria.

Toate aceste pricini au făcut din evreul mitul „Răului”, vinovat de toate catastrofele. La acest substrat arhaic al conștiinței fac apel diversunile politice ale societăților în criză. Antievreismul este însă una din expresiile conservatorismului împotriva înăltărilor inevitabile a istoriei spre un Om în sfîrșit umanizat, a cărui distincție va fi puterea sa de creație și nu totuși căruia îi aparține. Antisionismul confundă sovismul unei națiuni dominante cu lupta de consolidare națională a unui popor asuprit două mii de ani. Istoria este procesul prin care masele se diferențiază în individualități din ce în ce mai distincte, pentru a ajunge, în cele

din urmă, la unitatea tuturor oamenilor, nu la uniformitatea lor. Istoria se desfășoară sub semnul diferenței, nu al asemănării. Evreii trebuie să se dezvolte potrivit esenței lor paradoxale — de nomazi sedentarizați, de oameni ai istoriei restabilizați în geografia lor, de critici vizionari — pentru a aduce, împreună cu celelalte popoare, contribuția lor originală la unitatea în diversitate a omenirii viitoare.

Așa cum un ins nu devine personalitate decât împreună cu ceilalți, altfel rămîne singur, tot așa un popor nu devine națiune decât împreună cu celelalte, altfel rămîne o populație.

Iudaismul a fost creat de evrei, dar scopul suprem al iudaismului este omul, în individualitatea, spiritualitatea și libertatea sa creatoare.

Universale în iudaism sînt valorile morale, nu obligațiile rituale.

Iudaismul a început și s-a dezvoltat ca religie, dar de acum încolo poate evolua ca Etică. „Omul pe care îl laudă evreul nu e sfîntul și nici resemnatul; este cel drept”³, scria Bernard Lazare. Și tot el spunea că „neomisticismul este un rezultat al nevoii de poezie și de frumusețe estetică”⁴.

Evreii n-au de ce să se teamă de internaționalism, deoarece „prima condiție a internaționalismului adevărat este existența naționalităților. Mișcarea internaționalistă nu-și propune să desființeze națiunile, ci să le unească”⁵. De respins sînt bigotismul agresiv și cosmopolitismul apăsător, nu internaționalismul.

Sporirea fără precedent a traducerilor este încă o dovadă a mondializării lumii contemporane. Antievreismul nu i se opune filoevreismul, ci respectul diferențelor.

¹ Mihail Sebastian, *Cum am devenit huligan*, București, Ed. Cultura națională, i.a., p. 45—46.

² O. Revault d'Allonnes, *Musiques, variations sur la pensée juive*, Paris, 1979, p. 48.

³ Bernard Lazare, *L'Antisémitisme*, t. II, Paris, 1934, p. 158.

⁴ Ibid., p. 281.

⁵ Isaiah Berlin, *Trois essais sur la condition juive*, Paris, Calman-Lévy, 1973, p. 130.

MAI PRESUS DE ORICE

Cu puțini ani în urmă, aflîndu-mă în Orașul Sfînt al celor trei mari religii monoteiste, m-a frapat un text ce putea fi văzut pretutindeni: „Ruzați-vă pentru pacea Ierusalimului!” Ați recunoscut, desigur, începutul versetului 6 din Psalmul 122, care continuă: „Cei ce te iubesc să se bucure de odihnă”. Iar în versetul următor se spune: „Pacea să fie între zidurile tale și liniștea în casele tale domnești!” Ca tot ce este scris în Biblie, numele proprii, individualizările au cel mai larg caracter de generalitate. Ruga pentru pacea Ierusalimului trebuie, deci, înțeleasă ca o rugă pentru pacea oricărei așezări omenești, de la marile și bogatele cetăți, pînă la cele mai umile sate din creierii munților. De altfel, tot Biblia, prin gura profetului Ieremia, cere în mod explicit: „Să vă ruzați pentru pacea țării în care vă aflați!”.

Nu m-am putut deci opri acolo, la Ierusalim, să mă gîndesc la orașul meu, București, aflat într-o încremenire peste care sufla vîntul înghețat al dictaturii comunisto-ceaușiste. Era „pace” la București, o pace cumplită, de care, însă, doream din tot sufletul să ne lipsim. A venit și acel moment tragic și sublim al răsturnării tiraniei prin jertfă de sînge. S-ar fi putut și altfel? Nu încapă în două. Căci revoluțiile sînt totdeauna pașnice (amintîți-vă de cei care mureau avînd pe buze cuvintele: „Fără violență!”). Numai contrarevoluțiile sînt sîngeroase. Și, în decembrie 1989, contrarevoluția nu ne-a ocilit. A venit și răsplată: nu numai libertatea, nu numai democrația, ci și un minunat sentiment de frățietate între oameni. Din păcate, durata acestui sentiment a fost prea scurtă.

Pescuitori în ape turburi și-au făcut apariția de pretutindeni: din interior (libertatea cuvîntului, nu?) și din exterior (căci granițele, bine ferecate pînă atunci, au fost larg deschise tuturor). Se încerca anihilarea cuceririlor Revoluției prin zvonerii, care se transformau în „argumente” și premise pentru concluzii false, dar înveșmîntate în fraze răsănușoare și de aparență sinceritate, adesea lacrimogenă. Unii dintre susținătorii devotați pînă în ultima clipă ai ceaușismului au devenit, peste noapte, violenți adversari ai comunismului, trecind, printr-o simplă pîruț, de la stînga la dreapta (cei mai stîngiști, chiar la extrema dreaptă) și, desigur, la monarhism. Arta unora de a se transforma din oameni în

cameleoni se pare că n-are margini. Așa s-a ajuns la o serie de confuzii variabile ca intensitate și vînt, care presa internă și internațională amintește periodic, interpretîndă, rit, uneori cu obiectivitate, altădată, potrivit culorii politice îmbrăcînd fiecare publicație și de fiecare dată. Așa s-a ajuns și la confruntarea 13—15 iunie, poate cele mai grave din toate, datorită victimelor și impozantelor distrugerii materiale. Bineînțeles, nu apucat să se încheie sîrul violențelor, au și început să se construiască, în lor legende și interpretări false, trei care cea mai abracadabrantă a autoflagelării: cîci oficialitatea pus la cale distrugerea unor din prilej sale instituții, iar partidele nazite, devastarea proprietății și scopul de a se putea acusa nevinovată...

Lăsînd la o parte aceste lămuriri loane de încercare în vederea tentative de dezbinare a societății, care am ride dacă n-ar fi legate de momente atât de dramatice, este momentul de a li se pune punct și a consolida bazele societății civile, lente, care să asigure libertatea celui ce nu poate cunoaște decât gura restricție: aceea de a lăsa în tate alina și a colectivității. Așezînd ziderat mi se pare mai presus de și trebuie respectat, în egală măsură, de oficialitate, cît și de opinie. Este politică, fie că se denumește etică.

În această privință, mi-să lăsa în dîmnea să remarc rolul negativ al importante secțiuni a opiniei internaționale, care a reacționat ca un pier ce toarnă apă spre a stinge la Asupra Bucureștiului s-a abătut o vîrăată ploaie de „observații” din toată lumea, ceea ce nu ne-ar deranja, cît n-avem nimic de ascuns, lăsa oaspeții cinstiți sînt bineveniți. Numai că o mare parte dintre ei au sit în Capitală cu scenarii prefabricați n-au vrut să asculte decât un punct de vedere, au ironizat, cu mînie ieftină, instituții pentru a călări de pe poporul român a dat jertfe de sînge în final, au confecționat, pentru al publicului lor, o imagine unilaterală formată, a evenimentelor care au avut loc. Ceea ce ar fi putut realiza, în altă acasă, fără a face o deplasare, prin obositoare și costisitoare.

Revenind, însă, la cele întîmplate acele zile de iunie, care au întins pentru o fracțiune de timp, cerul crației noastre, este necesar să ne seama mereu de cerința unanimă a poporului și liniștea să domnească între cetățîilor, precum și în case, chiar și nu prea multe se pot socoti domnești. Și pentru că, la începutul acestor duri, am făcut o referire la Cartea Cîntîrilor, îmi permit să revin la aceeași, a aminti de Absalom, fiul și, la acel timp, vrăjmasul Regelui David. După lătare înfrîngerii acestuia și a marelui sale tragice, în Biblie se arată: „Și ziua aceea, biruința s-a prefăcut în jale pentru tot poporul.” (Samuel II, 19). Iar mai departe: „Regele își acoperă și strigă în gura mare: Fiul meu Absalom, fiul meu, fiul meu!” (Samuel II, 19, 5).

Și din acest mic episod biblic se poate învăța cite ceva...

AL. CORNEA

N. STROE

În ziua de 26 iunie a acestui an, a fost înmormîntat în pămîntul Israelului actorul, meșterul de spectacole și făuritorul de voie bună N. STROE, nume de virf al teatrului muzical românesc.

Cei care i-au fost spectatori, telespectatori și auditori, cei cărora el, vreme de șase decenii, le-a adus pe buze și în case surisul, uneori atît de absent în viața de toate zilele, vor dăruii poate, citind aceste rânduri, un gînd înălțîmînt amintirii lui.

Aurel Felea

DECESE

La 8 iulie se împlinesc doi ani trîști, dureroși, de cînd, incredibil, am pierdut pe bunul nostru soț și tată IACOB KAUFMAN, soț președinte al Comunității Evreilor din Suceava. Soția și fiul.

Neuitate amintiri, profund omagiu și dragoste scumpului nostru soț, tată și bunic ARANOVICI CAROL din Săveni, la trecerea a 4 ani de la dispariția sa. Fie-i memoria binecuvîntată!

Conducerea Templului din Galați și Comunitatea Evreilor din localitate anunță cu durere decesul, la 22 mai 1990, al lui COPEL SIMON, fost efor, care a depus o activitate rodnică pentru bunul mers al Templului.

Cu nesfîrșită durere, amintim scurtearea unui an de la pierderea neuitatei noastre fiice, soției și mame, care a fost ing. LIA AMBRUSTEA. Fie ca prețuirea să-i vegheze liniștea!

Dor nesfîrșit și pios omagiu în memoria scumpei noastre mame CILIE LEIBOVICI, Tg-Neamț, la 2 ani de la despărțire (1 iulie 1988). Copiii.

Comunitatea Evreilor (M) din Baia Mare anunță, cu durere, stîngerea din viață, în mod subit, a lui NUSSBÄCHER IOSIF, fost membru activ al comunității, care a fost un om de o deosebită valoare sufletească. Sincere condoleanțe familiei îndoliată. Înhumarea a avut loc la 12 Sivan 5750, în localitatea Mannheim (R.F.G.). Președinte, L. Kahan.

Cu aceeași profundă durere în suflet, soția, fiica, fiul, nora, ginerele, nepotul și nepoata anunțăm că, la 6 iunie a.c., s-a împlinit un an de cînd iubitul nostru SCHÄCHTER CHAIM a fost răpit de lingă noi de moartea cea necruțătoare. Sîntem și vom fi mereu nemîngiați și cu gîndul la chipul său blînd și luminos.

Familia anunță, cu nemărginită durere, înțetarea din viață, la 14 iunie 1990 (21 Sivan), a iubitelui ei tată, frate, bunic și străbunic, MENDEL ROSEN, din Birlad. Fie-i memoria binecuvîntată!

Sînt 10 ani de la moartea neuitatului ing. JEAN WEISMANN. Neștearsă amintire.

A plecat să-și odihnească sufletul în liniștea eternă artistul, regional, din turgul BENNO POPLIKER, după o viață zbuciumată, dar plină de realizări, corat cu ordine și medalii. Pios omagiu omului cu suflet curat și sensibil, de bit de generos pentru oameni și de Neștearsă și veșnică amintire la trecerea a 6 ani de la dispariție. Soția.

Cu nemărginită durere copiii și Fany, Itac, Herman, Cici — noră, precum și rudele apropiate, prietenii anunțăm că, la 23 iunie, a trecut din viață, la data de 23 iunie, a scumpei lor RASELA ZELINGER, Doroboi (născută Aronovici, la Stelești). Nu o vom uita niciodată!

Scharlotta Weitraub fiică, Elly și Geron, fiu și noră, Mirella nepoată, rael) anunță cu nemărginită durere decesul anului de la stîngerea iubitei REBECA GOLDSTEIN. Scumpa noastră fie binecuvîntată!

COMEMORAREA UNOR TRAGICE EVENIMENTE

49 de ani de la pogromul din Iași

Duminică 24 iunie a.c. a avut loc, la cimitirul evreiesc din Iași, la 49-a comemorare a pogromului fascist-antonescian din 1941, căruia i-au căzut victimă 12.000 de evrei din Iași, uciși în chinuri prin cele mai inumane torturi.

Despre acest dureros eveniment a vorbit dl. dr. Simion Căufman, președintele Comunității Evreilor din Iași, care a spus printre altele:

„La 29 iunie a.c. se împlinesc 49 de ani de la groaznicul masacru care a intrat în istorie sub denumirea «Pogromul de la Iași». Au fost uciși atunci de gloanțele bestialității fasciste, în torturile bandelor legionare dezlanțuite sau și-au găsit moartea în trenurile morții 12.000 de evrei ieșeni» (...).

„Aducia amagiul nostru acestor oameni, noi avem în vedere faptul că orile de pe străzile Iașului, din curtea Chesturii de poliție, din trenurile morții nu pot fi uitate de noi, supraviețuitorii, rudele, prietenii și conaționalii lor, dar și de orice om cinstit, indiferent de naționalitate.

Este adevărat că, în scurgerea sa,

timpul estompează unele sentimente. Nu însă și faptele cărora le-au căzut jertfă frații și surorile noastre, fapte străine de firea și felul de a fi ale omului. De aceea ar fi inuman, nefiresc, să fie dați uitării (...). Avem față de morții noștri nu numai datoria de a-i comemora în fiecare an, ci și să ținem minte aspra lecție a istoriei» (...).

„Nu vom uita niciodată ororile fascistului, după cum nu vom uita niciodată pe cei căzuți Al Kiduș Hașem, pe martirii noștri”, a spus în încheiere dl. dr. S. Căufman.

Serviciul religios a fost oficiat de prim-cantorul Aizic Jukovschii, din București.

Toți cei de față au ascultat cu pietate serviciul divin efectuat și au rostit Kadish la uriașele morminte comune ale martirilor înhumați la Iași.

Enoriașii au plecat apoi la Podu Iloaei și Tirgu Frumos, unde au fost comemorate victimele din trenul morții înhumați în imensele gropi comune de acolo.

Coresp.

MĂRTURI

Mărturiile lui Curzio Malaparte² sint, poate, mai actuale azi decît în 1943, cînd au văzut lumina tiparului; azi, cînd în diverse colțuri ale lumii nazismul, sub diverse forme, încearcă să ridice iar capul, cînd se încearcă minimalizarea atrocităților comise în numele lui.

Curzio Malaparte nu a fost evreu, nu a aparținut nici uneia dintre națiunile, formațiunile politice sau etnice asupra cărora s-a dezlănțuit teroarea nazistă. El a fost o CONȘTIINȚĂ a epocii sale. Ofițer al armatei italiene, corespondent de presă pe frontul de răsărit, trăiește ororile evenimentelor din anii 1941—1943, este martor ocular al întîmplărilor pe care le relatează. Nu poate fi bătut de „parti pris”, nu-și manifestă simpatia față de evrei sau față de prizonierii de război și nici măcar nu-și exprimă indignarea față de ceea ce se petrecea. Relatează fapte în modul cel mai neutru, fără comentarii. Din accent, din aporuri, din compararea și înălțuirea faptelor rezultă ororile cuprinsă în povestirile sale, în cele văzute și trăite de el. Suferă alături de toți cei ce suferă: evrei, prizonieri, polonezi, croați, dar și cai, cîini, păsări. Relatările lui degajă o tristețe nesfîrșită, umilită față de condiția umană, față de sclavia impusă de nazism, față de degradarea noțiunii de omie. Sub tonul degajat se simte ura profundă față de nazism, care înjosește specia umană. Și, în 1943, mușcă cu ironie dureroasă și pe cei ce asistă la tragedie indiferenți, fără a interveni. Era firesc, conform realității, ca evreii, ca relatările al căror subiect sint evreii să ocupe un volum important.

Cu sarcasm prezintă nivelul înalt de cultură, preocupările elevate, sensibilitate artistică față-n față cu crimele monstruoase comise de alde Frank (guvernatorul general al Poloniei) și de alte notabilități naziste, cinismul cu care aceștia abordează discuțiile despre evrei, despre condițiile de viață din ghetoul varșovian, despre pogromuri.

În jurul unei mese îmbelșugate, rafinate, stropită cu băuturi scumpe, în cadrul unei discuții generale, spirituale, la o „suetă”, autorul aduce vorba despre pogromul de la Iași, la care fusese martor ocular.

„Celebrul Frank întreabă, cu o voce ironică, zîmbind: — Cîți evrei au murit la Iași în noaptea aceea?”

Cei alți rideau și ei privindu-mă cu un aer de compasiune.

Comunicatul oficial al vicepreședintelui Consiliului (de miniștri) român, Mihai Antonescu, am răspuns, mărturisesc cinci sute de morți. Dar cifra oficială stabilită de col. Lupu (comandantul militar al Iașului) este de șapte mii de evrei masacrați.

— Este o cifră respectabilă, spuse Frank, dar nu e o procedură cinstită. Nu se acționează astfel, expunînd în continuu modul german de exterminare și înfrîngînd și sistematică a evreilor.

După care se așază la pian și interpretează, cu multă sensibilitate, piese de Chopin.

Si, mai departe, la Podu Iloaei, din trenul morții „vagonul s-a deschis brusc și mulțimea prizonierilor s-a aruncat asupra lui Sartori (n.n. consulul Italiei la Iași, care îl căuta pe un anumit avocat evreu³, pe care îl respecta în mod deosebit), l-a aruncat la pămînt, s-au grămă-

dit asupra lui. Morții scăpau din vagon. Cădeau în grupuri, cu un zgomot surd, cu toată greutatea lor, ca niște statui din ciment... Soldații s-au urcat în vagon și au

început să arunce afară cadavrele, pe rînd. Erau 179 persoane, moarte asfixiate...”

Aceste rînduri nu reprezintă, pentru noi, beletristică. Aici se vorbește de viața și moartea, de chinurile și singele alor noștri, ale părinților, fraților și surorilor noastre, la propriu, nu la figurat. Sint relatările unui martor ocular, scrise la cald, însă obiectiv, angajat în evenimente în calitate de OM. Oricum alte relatări au aparținut și unor persoane neimplicate direct și a căror obiectivitate putea fi pusă la îndoială. Malaparte descrie fapte pe care unii dintre noi le-au trăit, dă și cifre, nume de victime și de călăi. Și în aceste împrejurări Malaparte absolvă de vină poporul român: „poporul român nu e responsabil de masacrarea evreilor. Pogromurile... sint organizate și declanșate din ordin sau cu complicitatea autorităților. Nu e vina poporului (român) dacă cadavrele evreilor, spintecate și suspendate de cîrle, ca animalele, au rămas zile în șir în măcelăriile din București, înconjurate de risetele Gărzii de Fier”. Soldații de rînd, români, în diverse împrejurări, dezaproabă, în spirit de omenie, ororile comise.

Trebuie remarcat și subliniat încă o dată, ca fiind esențial: cartea a fost scrisă în 1941—1943, cu mari riscuri, și publicată în 1943, în Italia, imediat după eliberarea sudului țării. Deci, înainte de a se cunoaște toată tragedia poporului evreu, înainte de a afla despre eroica răsccoală a ghetoului de la Varșovia, înainte de a se cunoaște în întregime realitatea lagărelor de exterminare. În raport cu ceea ce știm azi, faptele descrise de Malaparte par neînsemnate. Ele prefigurau însă ceea ce avea să urmeze. Malaparte trage un semnal de alarmă, demască na-

zismul — din păcate, după cum știm, inutil. El demască orice manifestare de nazism, chiar potențială, ca, de exemplu, aceea a englezului Mosley.

Pe deasupra calităților literare indiscutabile, cartea stîrnește și o altfel de emoție, lacrimi care ne înăbușă respirația cînd citim paginile referitoare, de exemplu, la copiii evrei: „Copiii din ghetou nu știu să se joace, sint într-adevăr copii «degenerați», singura lor distracție este aceea de a urma carele funebre încărcate cu morți — și ei nu știu nici măcar să plîngă — sau de a merge să vadă împuscîndu-li-se părinții și frații”.

Și multe, multe altele, care nu se pot uita.

I. COTNĂREANU

¹ Curzio Malaparte. Kaputt, Ed. De-noël, 1946.

² Curzio Malaparte (1898—1957), scriitor și publicist italian. După o perioadă de adeziune la fascism și după renegarea acestuia (faptă pentru care a fost închis și deportat), a adoptat un punct de vedere critic față de evenimentele contemporane lui. Ziarist talentat, a publicat, printre altele, reportaje asupra războiului.

³ E vorba de avocatul George Altain, victimă a aceluia pogrom. Fiica lui, care trăiește azi în București, l-a cunoscut pe Malaparte, la Iași, în calitate de acestuia de corespondent de presă.

Cum de își permit deci scribi anti-semită să nega că Malaparte a fost la Iași în zilele pogromului? Și nu cumva, în stil Le Pen, va și nega, într-o zi, existența pogromului din Iași?

Exercițiu pentru genocid

50 DE ANI DE LA POGROMUL DIN DOROHOI — iunie 1940

În atmosfera politică încordată din vara lui 1940 în România, autoritățile încearcă și folosirea diversionii antisemite, procedeu brevetat de o practică îndelungată, care capătă, atunci, o denumire ad-hoc: „pericolul iudeo-bolșevic”. Încercările și incitățile acestei politici sint mai vădite în nordul Moldovei.

Un martor ocular din Dorohoi ne relatează, ca o ilustrare a tensiunii antisemite, în creștere, începînd din martie 1940, „spargerea — de către agenții poliției — a unei unități evreiești, celebrată în localul Școlii israelite — în mai, preluat al maltratării și arestării de «suspecti»”.

La sfîrșitul lunii iunie 1940, pe cînd trupele române evacează teritoriul Herța, în curs de ocupare de unități sovietice, într-un incident sint uciși căpitanul de artilerie Boros și soldatul evreu Emil Aroneanu, care încercase — interpunîndu-se — să-l aperse pe căpitanul său.²

Autoritățile militare hotărăsc funeralii corespunzătoare, așa cum se cuvin celor căzuți la datorie. Înhumarea căpitanului și a soldatului are loc în cimitirele respective. Pentru a acorda onorurile militare soldatului evreu, se constituie o unitate militară ad-hoc, formată din soldați evrei, comandată de sergentul TR E. Bercoveci, din regimentul 29 infanterie, cu garnizoana la Dorohoi.

Spre surprinderea generală, la sfîrșitul ceremoniei religioase, desfășurată în prezența notabilităților comunitare, asistența este atacată, cu foc, mișcele, de către o unitate din regimentul 3 grăniceri.³

Rezultatul, implicit confirmarea acțiunii criminale care se extinde în oraș, este consemnat lapidar în procesul verbal încheiat la 3.VIII.1940, semnat de cpt. I. M. Dumitru, procuror militar pe lângă Curtea Marțială a Comandamentului „Garaofa” și col. medic C. Enăchescu, lui I. Pascu, și drept grefier, sînt, în rezervă Daraband.

Actul respectiv constată că „Totalul cadavrelor este de 50, din care 11 femei, 34 bărbați și 5 copii. Printre cadavre se găsește și sergentul TR Bercoveci Emil, din regimentul 29, precum și 6 soldați din examinarea cadavrelor am evrei... Din examinarea cadavrelor a fost putut constata că moartea tuturor a fost provocată prin plăgi produse de armă de foc asupra craniului, toracelui și abdomenului, afară de un singur bătrîn, care avea fracturată baza craniului, printr-o lovitură puternică”.

Din analiza sumară a listei decedaților, anexată la procesul verbal, se deduce că trei din morți provin din azil, doi din spital, iar patru nu erau din localitate.

Copiii uciși au avut între un an și șapte, cel mai vîrstnic dintre bătrîni avînd 94 de ani.

Un act al „Reprezentanților comunității din Dorohoi”, datat 28.VII.1940⁵ atestă eliberarea a 50 de autorizații de înmormîntare; ulterior au mai decedat 20, dintre cei grav răniți. Aceeasi sursă arată, de altfel, că au fost și răniți⁶, și, totodată că s-au comis furturi la spitalul evreiesc, la grădinița de copii și magazia de azimă.⁷

Martorul ocular citat consemnează, pentru aceeași zi, arestări executate cu brutalitate. Culpă ce ni se atribuie e că „am fi tras (în plin oraș, ziua — n. aut.) cu armele, de la ferestrele, casele, asupra armatei”. Cei 20—25 reținuți sint eliberați după ce perchezițiile, efectuate de armată, au stabilit inexistența armelor și a munițiilor. Mărturia susmenționată atrage atenția asupra caracterului organizat al masacrului.

Pentru dorohoieni, masacrul — de la săvîrșirea căruia se împlinesc 50 de ani — a fost doar un „început”.

În mai 1941, 150 de „suspecți” sint trimiși în lagărul de la Tg. Jiu, de unde revin în noiembrie, pentru ca în vara lui 1942 să fie deportați în masă.

Confruntarea datelor statistice este elocventă.

În 1941 se aflau în orașul Dorohoi 5389 evrei, iar în județ — 11.547; în 1942 mai rămăsese în județ doar unul (1 din 11.547), iar în oraș 2315, total 2316; cauza — deportarea în Transnistria.

„Exercițiile” întru practicarea genocidului, începute în iunie 1940, au redus, pînă în 1942, populația evreiască a orașului sub 45%, iar a județului, practic, la zero.⁸

Politica de discriminare, antisemită și antiumană — singura practică pe atunci în România, sub regim antonescian — și-a dovedit pe deplin eficiența.

SERGIU STANCIU

¹ Mărturia localnicului G. Brăilescu-Gotlieb, Arhiva Centrului de Istorie al F.C.E.

² M. Mircu, „Pogromurile din Bucovina”.

³ Fapt menționat în mărturia citată, cit și de M. Mircu în op. cit., p. 119.

⁴ Arhiva Centrului de Istorie al F.C.E.

⁵ Proces verbal nr. 67/1940 al Comunității Evreilor din Dorohoi. Arhiva Centrului de Istorie — F.C.E.

⁶⁻⁷ Procesele verbale 65 și 73/1940 ale Comunității Evreilor din Dorohoi. Arhiva Centrului de Istorie al F.C.E.

⁸ Așezările evreilor din România”, 1947, p. 82—85.

STATORNICIE

„Dacă mă simt evreu, dacă sint legat cu sufletul de poporul meu, aceasta este datorită cu totul mamei mele. Și, dacă voi servi totdeauna poporul meu, o voi face mai ales spre a cinsti, în conștiința mea, memoria binecuvîntată a bătrînei mele mame...”

(Max Nordau)

Mi-ai lăsat zălog, cîndva,
Visele tale, Fiule.
Ți le păstrez și te aștept
Cu piine pe masă,
În fața luminărelelor aprinse.
E ziua ta de odihnă,
Să vii, Fiule.
Visele tale le ocrotesc,
Chiar dacă am ostenit
Sperînd în așteptarea
De vineri seara
Cînd, cu evlavie,
Le înalți în rugăciuni.
Ce mult ai crescut, Fiule
Și te aștept,
La fel ca odinioară,
Eu, mama, te aștept
Tot cu piine albă
Și aprinse luminărele.

Să vii, Fiule,
E ziua ta de odihnă
Și vreau să-ți înapoiez visele
Pentru a le încredința
Celei dragi.
Am obosit așteptîndu-te
În fața luminărelelor aprinse,
Cu piine albă,
Cu visele tale în suflet,
Stăruitoare vise.
Nu le irosi, Fiule,
Încredințază-le copiilor voștri
Și, în fiecare vineri seara,
Să-i așteptați, voi,
Cu piine albă
Și luminărele aprinse,
În ziua lor de odihnă.

EVELIN FONEA

Solemnitatea înmînării unor medalii

La ambasada din București a Statului Israel a avut loc, marți 26 iunie a.c., o impresionantă solemnitate, în cadrul căreia au fost înmînate diplome de onoare — și medalii corespunzătoare — unor neevrei care, cu riscul vieții lor, au salvat evrei persecutați în perioada Holocaustului. Acestor distinși fii ai poporului român li s-a conferit Medalia „Drepti ai popoarelor”; totodată, ei au fost autorizați să planteze un pom, pe numele lor,

în Aleea celor Drepti, pe Muntele Amin-tirii din Ierusalim.

Excelența Sa dl Zvi Mazel, ambasadorul Israelului în România, a rostit, cu acest prilej, un cuvânt de salut și felicitare pentru cei ce au primit aceste înalte și binemeritate distincții, care confirmă recunoștința poporului evreu față de binefăcătorii săi.

La solemnitate au fost prezenți și mulți dintre cei care au primit, în trecut, ase-

menea medalii și diplome sau urmași ai acestora.

Din partea ambasadei au fost de față: dna Tamar Sam Ash și dl Shmuel Katz, consilieri. Au mai participat, ca invitați, dl. ing. Th. Blumenfeld, secretar general al Federației Comunităților Evreiești din România și reprezentanți ai unor organe de presă.

Cuvîntul domnului ambasador Zvi Mazel

Dragi prieteni,

Mă bucur și sînt tare emoționat de a vă vedea aici, la Ambasada Statului Israel.

Înfinirea noastră ar fi trebuit să aibă loc de mult. E vorba de fapte grave, care s-au întimplat cu o jumătate de secol în urmă, în timpul celui de al doilea război mondial.

Dictatura ne-a împiedicat de a ne în-tîlni cu Dumneavoastră. Dictaturii i-a fost frică de noi și de înfinirea noastră. Acum sîntem împreună pentru prima dată, dar, din păcate, nu toți; cîteva persoane au murit, însă urmașii lor au venit.

Pentru poporul evreu, Dumneavoastră

reprezenți tot ce este mai bun în om. Ceea ce ați făcut fiecare om ar putea s-o facă, dar nu o face.

Pentru dv. viața aproapei valorează cit viața proprie. Ați riscat-o în scopul de a salva o altă persoană. Ce poate fi mai uman?

Cred că omul devine ființă umană nu-mai atunci cînd consideră că toți came-nii au un preț egal și acționează în mod corespunzător.

Poporul evreu a suferit imens în timpul războiului. Șase milioane de evrei au fost uciși de către nazisti și colaboratorii lor. În România, aproape patru sute de mii au murit; jumătate în nordul Ardealului și jumătate în Moldova, în Transilvania și la București. Atunci, în acele

timpuri teribile, poporul evreu a pierdut credința în om. Dar acum prezența dv. aici arată că nu totul a fost pierdut și omul poate avea speranță.

În Israel a fost înființat Institutul „Yad Vashem”, avînd drept scop de a eterniza memoria jertfelor Holocaustului. Sînt făcute cercetări în privința celor ce au fost comise în timpul războiului. Bineînțeles, Institutul caută, pentru a le mulțumi, acele persoane minunate, ca dv., care au salvat evrei. Este deosebit de important ca întreaga lume să cunoască ce ați făcut.

În numele poporului evreu și în numele Statului Israel, vă mulțumesc și am onoarea de a vă conferi medalia „Yad Vashem” de „Drepti ai Popoarelor”.

Cetățeni români distinși cu Medalia „DREPTI AI POPOARELOR“

NUMELE

ANUL ACORDĂRII

Agarici Viorica	1983
Anatoliu T. Anghel	1979
Antal Rozalia	1973
Appan Calman și Maria	1976
Baias Wasył și Maria	1971
Beceanu Dumitru	1987
Cojoc Gheorghe	1981
Crăciun Ana și Pavel	1978
Demusca Letitiana	1978
Florescu Constanța	1989
Gabor Vas	
Groză Rozalia și fiul său, Bondi	1979
Hij, dr. Simion și Metzia	1972
Kertesh Dezideriu	
Lajos Peter	1989
Motora Savin	1983
Muranyi Rozsi	1969
Onișor Ioana	1978
Pantea Nona	1986
Pocorni Egon și Nicolina	1984
Pop Valer	1983
Popovici Traian	1969
Puti Alexa și copiii: Maria, Todor	1987
Sion Mircea Petru	1986
Șorban, prof. Raoul	1986
Stoienescu Ioana și Pascu	1969
Ștrul Elisabetha	1987
Suta Ioan	1980
Szakadati Ianos și Iuliana	1980

VIZITĂ

Vineri 29 iunie a.c., dl Shmuel Katz, consilier al Ambasadei Statului Israel la București, a făcut o vizită de rămas-bun la Federația Comunităților Evreiești, prilejului încheierii misiunii sale în România. D-na a venit însoțită de dl Itzhaki, care va îndeplini în viitor această misiune.

În lipsa Eminenței Sale, în prezența dl. ing. Th. Blumenfeld, secretar general al F.C.E., i-a adresat un discurs mulțumiri și felicitări pentru munca sa în laborare cu obiecta noastră și pentru succesele în viitor.

Discuția, la care au participat și conducerea Federației, a decurs într-o atmosferă prietenească.

Filiale ale Asociației culturale de prietenie România-Israel Bacău și Brașov

Într-o atmosferă caldă, s-a încheiat noasă prietenie, a avut loc, marți 17 iunie a.c., în vechiul și înfrumusețat oraș de pe malurile Bistriței, sedința o-lemnă de constituire a filialei din Bacău a Asociației culturale de prietenie România-Israel.

După o succintă prezentare privind activitatea comitetului de organizare, prezentare făcută de directorul Teatrului „George Bacovia”, scriitorul și publicistul Calistrat Costin, au luat cuvîntul, din partea comitetului de conducere pe ne, scriitorul Radu F. Alexandru, vicepreședinte și publicistul Victor Bărbulescu, secretarul general al A.C.P.R.I.

În cuvîntările rostite s-a subliniat rolul important pe care e chemat să joace această tinăra asociație, înfrumusețându-se, totodată, cîteva dintre aspectele activității ei de pînă acum. Cu înfrumusețare și într-un spirit de temeinică colaborare, participanții la sedință au relevat necesitatea ca filiala să constituie un centru de activitate și felurite manifestări, care să contribuie la continuă consolidare a prieteniei dintre popoarele române și israeliene.

A fost ales în unanimitate comitetul filialei, al cărei președinte este domnul Calistrat Costin, iar secretarul general, domnul Carol Isac, publicist.

A urmat un interesant program artistic, la care și-au dat concursul artiștii ai teatrului băcăuan, soliști ai Filarmicii din oraș. S-au interpretat versuri din poezia contemporană israeliană, schițe ale marelui umorist Elyash Kishon, precum și lucrări muzicale de Felix Mendelssohn-Bartholdy și Dmitri Șostakovič. În completare a rului de film documentar israelian. Ați participat, cit și filmul s-au bucurat de ser-

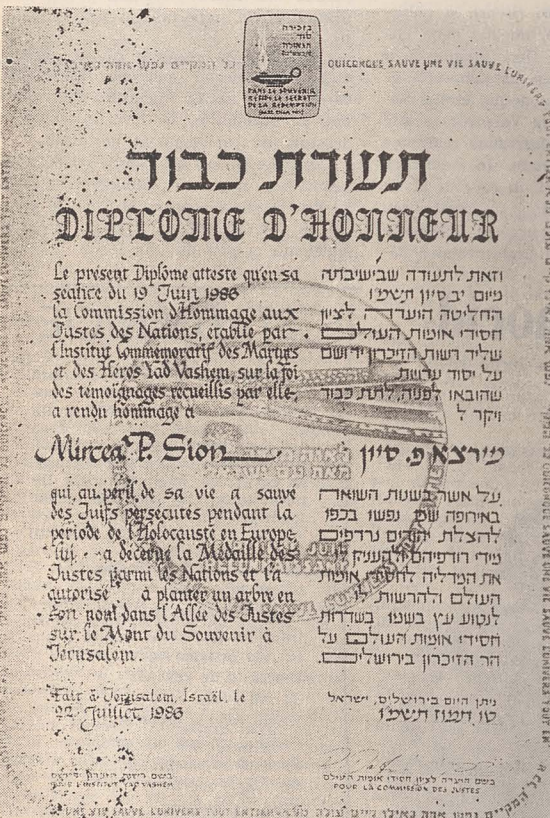
Recent, a avut loc la Brașov constituirea filialei locale a Asociației culturale de prietenie România-Israel A.C.P.R.I.

După întonarea imnurilor celor două țări, în interpretarea corului Tamar Tora (Bnei Milu) și a corului de copii al Liceului „Andrei Șaguna”, au luat cuvîntul: ambasadorul Israelului, dl Zvi Mazel, primarul județului Brașov și președintele al filialei, dl Florin Crisbășan, vicepreședintele asociației, dna Liana Ștefăndă, președintele Forumului Democrat German, dl Drottef Dieter, președintele Coman și dl ing. Tiberiu Roth, președintele Comunității Evreilor din Brașov.

Au fost vizionate două filme documentare despre Israel, iar corul „Bnei Milu” a interpretat un frumos potpourri de cântece evreiești.

Merită apreciată capacitatea organizatorilor brașoveni de a fi știut să vină în întâmpinarea marelui număr de persoane care au cerut imediat înscrierea în Filiala Brașov a A.C.P.R.I., tuturor înfrumusețându-li-se, chiar la înscriere, cîte o frumoasă legitimație de membru și o frumoasă scrisoare din Israel.

Este, de asemenea, vrednic de menționat că dl Florin Crisbășan, primarul județului, și-a exprimat dorința de a realiza curînd realizată înfrățirea orașelor Brașov și Haifa.

Sinagoga din Mediaș și enoriașii ei

Spre anii 1900, cele peste 300 de familii de evrei din Mediaș, continuatori ai unei vechi tradiții datînd din mijlocul secolului al XVII-lea, cînd s-au stabilit pe aceste meleaguri primii lor coreligionari (tradiții constînd din participarea activă la viața urbei ca meseriași, muncitori industriali, negustori, intelectuali), au hotărît să dea curs unei vechi cerințe a colectivității lor: crearea unui lăcaș de rugă și de studiu, un lăcaș corespunzător, în locul improvizațiilor de pînă atunci. Adică, așa cum o spune un document al vremii, o „clădire încapătoare, mai frumoasă, după dorința noastră”. Era vremea rabinului Moșe Reich și a omului de inițiativă Benjamin Citron, la conducerea comunității aflîndu-se mereu activul Sigismund Deutsch. Și cînd dorința de mai bine și entuziasmul animă oame-nii, în ciuda tuturor opreliștilor puse de oficialitățile de pe atunci, proiectul inițial de sinagogă se amplifică la un întreg complex, incluzînd alături de sinagogă și o locuință a rabinului, ca și un abator ritual de păsări și ceva mai departe și o școală israelită. După o muncă susținută, proiectele devin în scurt timp fapt, reale personalități iudaice, ca melamdimii

I. Weinstock, M. Darer, soțiiții S. Goidel, L. Braun, dînd un plus de strălucire acestor cititorii.

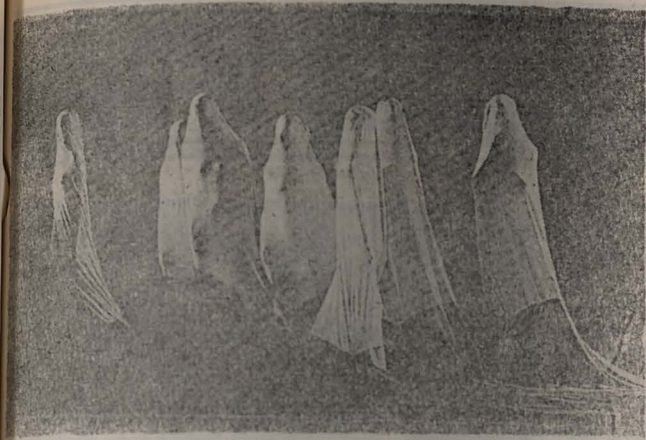
Astăzi sinagoga din Mediaș, prin recenta acțiune de renovare (organizată de

F.C.E. cu sprijinul factorilor comunitari de aici), și-a recăpătat strălucirea de odinioară, inserîndu-se printre monumentele arhitectonice remarcabile ale localității. Enoriașii medieșeni de azi, puțini la număr, dar animați de dorința de a menține o tradiție locală iudaică de secole, polarizează în jurul sinagogii lor viața evreiască atît din Mediaș, cit și din celelalte localități învecinate (Dumbrăveni, Blaj, Sighișoara). Se confirmă o dată în plus că sinagoga, cu funcționalitățile ei multiple, e de fapt pivotul central al vieții comunitare. În imediata vecinătate a lăcașului (în tradiționalul „complex”) e sediul comunitar. În sinagoga lor, enoriașii medieșeni și vecinii prăznuiesc cu evlavie sărbătorile noastre și ascultă periodic talmăcirile elevate ale Torei dăruite de prim-rabinul dr. E. Neumann din Timișoara sau conferințele organizate aici.

O sinagogă ce-și îndeplinește menirea și un mînunchi de enoriași ce o animă sînt mărturie contemporană de viabilitate a unei bogate tradiții.

G. BRUCKMAIER

„Kol Demamă” sau miracolul dansului

MIRACOLUL DANSULUI LA IERUSALIM

MI s-a oferit, recent, prilejul să văd un film tulburător: „Psalmii Ierusalimului”, realizat de una dintre cele mai originale trupe de balet modern israeliene, cunoscută azi în lume. Dacă aş scrie cu un singur cuvânt semnul său, aş scrie stau imaginile acestei pelicle, cuvântul potrivit ar fi *miracol*. Nu numai pentru că Ierusalimul — oraşul sfânt, patria filmului este dedicat — constituie un spaţiu generator de miracol, aşa cum a dovedit-o cu prisosinţă trei mari religii ale lumii — iudaică, creştină, musulmană; ci şi pentru că, sub aspect coregrafic, trupa israeliană pe care am urmărit-o evoluind în acele minute este unică în felul ei şi rod, ea însăşi, al unui miracol. Trupa se numeşte „Kol Demamă”, ceea ce, în limba ebraică, înseamnă „Sunet şi Tăcere”. Conducătorul său, coregraful Moshe Efrati, e una din figurile preeminente ale dansului israelian. Absolvent al Academiei de dans „Rubin” din Ierusalim, cu studii temeinice la scoala Marthei Graham din New York, prim balerin, timp de zece ani, în trupa „BatSheva”, a semnat coreografiile dansate de mari companii europene şi israeliene. Nu me amintim, în acest sens, turneul la Bucureşti, pe scena Sălii Palatului, în urmă cu aproape opt ani, al renumitelor „Balele Flamande”; în program figura, printre altele, baletul „Endor”, conceput de Moshe Efrati.)

Unicitatea trupei „Kol Demamă” constă în componenţa sa: jumătate din dansatori sînt oameni înzestraţi fizic normal, cealaltă jumătate sînt surdo-muţi. În peisajul coregrafic israelian, care sintetizează extazul străvechilor dansuri sacre, activismul tipic Orientului mediteranean, dimensiunea etică de sorginte mai ales biblică şi căinea i s-au suprapus principalele direcţii artistice ale secolului XX, modul în care a luat naştere compania „Kol Demamă” este simbolul din punct de vedere moral. Pentru un popor care cinsteşte de milenii orice fiinţă creată de Dumnezeu, pînă într-ai înclă searbează în fiecare lună Şvat a calendarului ebraic (aprox. ianuarie sau februarie din calendarul universal) „Anul Nou al Pomilor”, pentru un popor a cărui independenţă naţională de numai cîteva decenii, dobîndită şi menţinută cu sacrificii, a lăsat în urmă altă mîltărie de război — unii abia ieşiţi din vîrstă adolescenţei — *situaţia handicapatului în general atrage după sine, din partea celorlalţi, responsabilităţi aparte.*

Aşa se face că, în 1965, directorul general al Asociaţiei surdo-muţilor din Israel a încercat să găsească, pentru aceştia, nu numai modalităţi de integrare socială, ci şi posibilitatea unei realizări fizice şi artistice. El l-a rugat pe Efrati să compună pentru ei coregrafii care să depăşească simplele dansuri folclorice.

Iniţial, Efrati a conceput pentru cei cîţiva tineri selecţionaţi o metodă bazată pe indicatori vizuali şi pe vibraţiile declanşate de lovirea unui baston în podea, a inventat chiar o maşină emitînd vibraţii transmise astfel spre picioarele dansatorilor. „Kol Demamă Vemahol” (Sunet, Tăcere şi Dans) e titlul cărţii lui Moshe Efrati, în care acesta îşi împărtăşeşte propria experienţă de inventare a unui nou limbaj, substituit sunetelor şi muzicii: „Nu sînt nici asistent social, nici terapeut, sînt coregraf. Ceea ce mă interesează e să ofer un deuseu energic şi personalităţii dansatorilor, rămînd însă în domeniul artei”.

Aşa s-a născut, în 1967, ansamblul „Demamă” (Tăcere), format exclusiv din handicapati. Dar experienţa cea mai interesantă pe care aveau să o trăiască

aceşti tineri a fost colaborarea lor cu dansatorii normali. E ceea ce a conferit caracterul de unicatitate al noli trupei — „Kol Demamă”, creată în 1978.

După primele participări în cadrul unor congrese internaţionale, unde era prezentă doar ca o curiozitate, „Kol Demamă” îşi începe — cu tot mai mare succes — seria turneelor în Belgia, Franţa, Italia, Canada, Germania Federală. La Paris, un gazetar cunoscut precum Claude Beignères scria în „Le Figaro” că dansatorii trupei lui Moshe Efrati „par neîncetat înrădăcinaţi într-o etică bîntuită de toate viziunile ebraice (...) Această trupă ne permite să descoperim nu numai dansatori, ci şi o întreagă renaştere”. În S.U.A., Anna Kisselgoff remarcă acel „fel de reciprocitate teatrală dintre interpreţi, total diferită de ceea ce se poate vedea la alte trupe”. Cred, însă, că cel mai frumos elogiu adus dansatorilor lui Efrati e acela al cunoscutului cronicar american de balet, Clive Barnes, care exclamă, în 1985, entuziasmat de înaltul lor profesionalism şi de osmoza lor atît de perfectă, încît nu mai permitea distincţia între handicapati şi restul trupei: „Aspectul cel mai fascinant al trupei „Kol Demamă”... e poate acela că întrebarea evidentă care se pune în legătură cu ea devine lipsită de sens”.

Compus la cererea Teatrului din Ierusalim, care îşi serba un deceniu de activitate, „Psalmii Ierusalimului” constituie declaraţia de iubire făcută de Efrati oraşului în care s-a născut. Cuvintele sale însoţesc imaginile panoramice ori de detaliu ale străvechii Cetăţi a lui David, sau pe acelea surprinse la repetiţie ori în spectacol: „Cînd am început să creez varianta coregrafică a „Psalmilor Ierusalimului”, m-am inspirat din sentimentele mele faţă de oraşul în care m-am născut şi despre care am învăţat prin mijlocirea cîntecelor... Promisiunea şi jurămîntul faţă de Ierusalim, pece-tuit prin dans, înlînirea dintre om şi Dumnezeu (...) „Psalmii Ierusalimului” constituie o compunere de simboluri. Pentru mine, Ierusalimul constituie un cadru pentru cele trei religii majore, iudaică, musulmană şi creştină. Oraşul simbolizează posibilitatea unei adevărate înlîniri de drumuri internaţionale, a idelilor adăpostite de zidurile sinagogilor, bisericilor şi moscheilor (...) Am fost inspirat de cîteva capote din Cartea Psalmilor, iar creaţia mea se bazează pe aceste capote”. Ce s-ar mai putea adăuga la profesiunea sa de credinţă? Într-un final, dansatorii se despart în trei grupuri distincte simbolizînd — prin gestica — trei religii diferite, dar — prin vestimentaţie — o ocupaţie unică, paşnică şi esenţială: munca pămîntului. O cortină transparentă este coborîtă pe scenă: deasupra, sînt desenate două mîini aşezate, sacerdotale, în gestul pacificator şi de binecuvîntare al cohanimilor; dedesubt sînt scris un singur cuvînt — IERUSALIM — în caracterele celor trei alfabeturi: ebraic, arab, latin.

Ce altceva s-ar mai putea adăuga? Poate aceasta, că Psalmul 137, invocat de Efrati şi constituind aici cheia întregului său demers coregrafic, capătă, ca grafiat şi de trupurile unor oameni cărora auzul şi graiul le-au fost refuzate, semnificaţii tulburătoare: „De te-feru, semnificaţii tulburătoare: „De te-feru, uita, Ierusalime, să mi se usuce dreapta, să mi se lipească kmba de cerul gurii, de nu te voi pomeni, de nu voi înălţa de nu te voi pomeni, de nu voi bucurii Ierusalimul mai presus de toate bucuriile mele”. Miracolul putîndei de a se exprima le-a fost dăruit acestor oameni prin dans.

ALINA LEDEANU

PINHAS

(Urmare din p. 1)

tul ce-l innobează trebuie cultivat, însă nu în dauna trupului.

Acelaşi lucru se întîmplă şi cu aceia care au căpătat menirea de a fi urmaşii celui dintîi rabin, Moşe Rabeinu. Grija lor pîrintească trebuie să cuprindă atît „spiritual”, cît şi „carne” — materia. Învăţătura lor are scopul de a şlefui nestematele spiritului, de a îmbogăţi cunoştinţele discipolilor, de a picura minunata licoare a eticii în sufletele setoase de bine şi frumos. Nici un moment însă ei nu trebuie să uite de adevărul brutal al învăţăturii:

„Dacă nu-i făină, nu-i nici învăţătură”. (Tractatul Avot). Stomacul gol distrage atenţia de la cele mai înţelepte aforisme, împiedică receptivitatea la cele mai măreţe idei. Făină şi învăţătură, materie şi spirit; la amîndouă trebuie să se concentreze atenţia îndrumătorului norodului.

Moşe a dovedit, prin viaţa-i, că a respectat acest principiu. A purtat decalogul, dar a avut grijă de mănă; a predicat dragostea şi adevărul în timp ce se îngrijea de carne pentru popor; a tălmăcit suflet şi trup laolaltă. Rabinii obştilor sfînte ale lui Israel i-au imitat pilda, decalogul a mii de ani. Cum ar fi putut ei să se mărginească la propovăduirea cuvîntului moralei dacă ar fi ignorat su-

ferinţa şi nevoile multîmilor? Cum ar fi putut ei face să răsună cuvîntul Toriei dacă nu s-ar fi îngrijit în acelaşi timp şi de prozaicele nevoi ale bieţilor oameni?

Cuvîntul rabinului, urmaş al lui Moşe, nu s-a lîinit nicînd la a formula abstracţiuni sterile. Versetele biblice au devenit întotdeauna, în gura sa, unelte pentru clădirea unei vieţi mai bune şi mai drepte. Principiile frumoase n-au rămas, în predica păstorilor noştri, pagini de antologie etică, ci au devenit chemări la muncă şi la luptă.

Noţiuni „turnului de fildeş”, care simbolizează izolarea intelectualului de realităţile vieţii, îi corespund în limba ebraică „cei patru coţi al învăţăturii”. Conducătorilor spirituali nu li-e îngăduit să se baricadeze în spatele unei astfel de noţiuni. Ei trebuie să aplice urechea la freamătul multîmilor, să coboare de pe Sinai, aşa cum a făcut-o Moşe, pentru ca, ajungînd astfel în mijlocul poporului, să izbutească să-l înalţe, să-l sfinţească.

„Dumnezeu lor” a ştiut să le îmbrace pe acestea în haină de carne, în învelişi de lut. Aceia care înfăţişează învăţătura lui Dumnezeu au datoria de a îngriji şi de vas şi de conţinutul său. Nu de alta, dar, dacă se sparge vasul, nu se alege nimic din ceea ce s-a aflat într-insul.

HATIKVA

„Hatikva” este imnul mişcării sioniste şi imnul naţional al Statului Israel.

Versurile sale au fost scrise de Naftali Herz Imber în 1878, probabil la Iaşi şi au fost publicate pentru prima dată în volumul „Barkai” („Luceafărul”), sub titlul „Tikateivu”, în 1886. (Despre centenarul scrierii versurilor sau despre cel al apariţiei lor în volum nu s-a putut scrie nici în 1978 şi nici în 1986. Cenzura!)

Sursa de inspiraţie a acestei poezii, precum şi titlul par să aibă legătură cu întemeierea aşezării evreieşti Petah Tikva (Poarta Speranţei) din Israel, iar tematica poeziei, înlînîntă şi în poezia aceluiaşi Imber, „Mishmar HaIarden” („Paza Iardenului”), se regăseşte în poemele germane „Die Wacht am Rhein” („Paza Rinului”) şi „Der deutsche Rhein”, ca şi în imnul patrioţilor polonezi, devenit imnul Republicii Polone („Polonia nu este pierdută cît noi încă mai trăim”).

În 1882, Imber a citit „Hatikva” kibutnicilor din Rishon Le Zion, aceasta fiind primită cu mult entuziasm. Curînd după aceea — probabil în acelaşi an — Samuei Cohen, care tocmai venise în Palestina din Moldova, în 1878, şi locuia în Rishon Le Zion, a transpus poezia pe o melodie avînd la origine un cîntec popular din Moldova, denumit „Carul cu boi”. Într-o atmosferă în care noile cîntece şi adap-tări deveneau aproape peste noapte cîntece populare, fiind un timp cînd aceşti minunaţi kibutnici nu se gîndeau la drepturi de autor, melodia a devenit anonimă într-un rapid şi surprinzător proces de entuziasă „amnezie colectivă”.

Adevărată istorie a „Hatikvei” a fost redescoperită, independent, de Menase Ravina şi de un muzicolog amator israelian, Elihu Hachoen.

Insuşi cîntecul „Carul cu boi” este doar una din numeroase variante ale unei cunoscutre melodii înlînînte în Europa în diferite game majore sau minore.

Multe din schimbările ce au intervenit între textul şi melodia originală şi versiunea actuală a „Hatikvei” mai pot fi reconstituite pe baza unor cărţi de cîntece, memorii etc. O parte dintre acestea au apărut spontan, altele au fost făcute modificînd fie textul, fie melodia pentru a obţine un accent sefard în locul celui aşkenazit al originalului.

Armonizarea standard este cea stabilită în 1948 de dirijorul italian Bernadino Molinari, care a scris amoniile „Hatikvei” pentru Filarmonica israeliană. Un alt aranjament muzical, des înlînînt, este cel compus de Paul Ben Haim.

Prima traducere în engleză a fost făcută de Israel Zangwill, iar în germană de Heinrich Loewe.

În familiile religioase sioniste există tradiţia de a cînta psalmul 126 (כִּשְׁבֹה נָה שִׁירָה צִיּוֹן) pe melodia „Hatikvei”. Versurile pot fi găsite în cîteva dintre colecţiile tradiţionale de poezie religioasă publicate în comunităţile din Orientul Apropiat, în ultimii 70 de ani, fiind, de asemenea, incluse de Israel Davidson în lucrarea sa „Oţar” („Comoara”).

Două concursuri pentru un imn sionist, unul propus de „Die Welt” în 1898 şi celălalt, de cel de-al patrulea Congres Sionist, din 1900, nu şi-au atins scopul, da-

■ Manuscrisul versurilor (cu semnătura autorului) şi partitura imnului

torită calităţii nesatisfăcătoare a cîntecelor compuse sau propuse.

Al şaptelea Congres Sionist (Basel, 1905) s-a încheiat cu intonarea cîntecului „Hatikva” de către toţi cei prezenţi, moment ce a confirmat statutul său de imn al Congresului. Deşi imediat propus de David Wolffsohn, recunoaşterea formală a „Hatikvei” ca imn sionist a fost făcută abia la al 18-lea Congres, la Praga, în 1933. În timpul mandatului britanic, „Hatikva” a fost imnul neoficial al Palestinei iudaice. La 14 mai 1948, a fost cîntat la festivitatea de deschidere a celebrării redobîndirii independenţei Statului Israel şi a fost interpretat de membrii Orchestrei simfonice din Palestina.

De atunci încôace, acesta este imnul Statului modern Israel şi e drag sufletului nostru, al celor care vedem în el o splendidă expresie a nestîrne speranţe *bimilenare* a celor izgoniţi din Sion de a se reintoarce şi a fi un popor liber în ţara lor de 4000 de ani, ţara în care au trăit străbunii noştri Avraham, Ithak şi Iacov şi urmaşii urmaşilor lor.

(După „Encyclopaedia Judaica”, vol. 7, col. 1470—1472, Ed. „Keter Publishing House”, Ierusalim, 1971)

STIRI

COLABORARE

Uniunea Sovietică dorește înființarea unui institut de cardiologie la Moscova, în colaborare cu forul medical similar israelian. Acest lucru a fost comunicat la Moscova de cardiologul prof. Alexei Golikov, conducătorul delegației sovietice care a vizitat Israelul la începutul lunii mai.

Cu acest prilej specialiștii sovietici au studiat activitatea unor institute de cardiologie și a unor secții de chirurgie cardiacă la spitalele „Carmel” din Haifa și „Belinson” din Petah Tikva. Șeful delegației, prof. Golikov, l-a invitat pe directorul general de la „Kupat Holim”, Nahum Pesa, să viziteze Moscova, împreună cu o delegație, datele și aranjamentele tehnice ale colaborării preconizate urmând să fie puse de acord.

SINAGOGA ETIOPIANĂ

La Beer-Sheva, într-un apartament, a fost inaugurată prima sinagogă etiopiană din Israel.

Serviciile religioase vor fi efectuate de doi etiopieni, deserventi de cult. Sinagoga a fost dotată cu un Sefer Tora și un număr de cărți de rugăciune.

EXPOZIȚIE

Din inițiativa „Generației a doua”, un grup din Manchester de copii ai supraviețuitorilor Holocaustului, a fost deschisă la Muzeul Evreiesc din acest oraș

o expoziție la Centrului „Simon Wiesenthal”. La deschiderea expoziției, intitulată „Curajul de a aminti”, au participat dna Llin Golding, militantă în Parlamentul britanic pentru luarea deciziei de aducere în fața justiției a criminalilor de război naști, primarii din Salford și Bury, consilierul Syd Turner și Alen Mathews.

Din partea grupului „Generația a doua”, a vorbit dra Jackie Field. „Nu trebuie să reducem Holocaustul numai la înregistrarea în manualele școlare”, a spus ea. „Mulți tineri nu cunosc întreaga desfășurare a evenimentelor și importanța lor”.

Grupul intenționează să faciliteze organizarea expoziției și în alte centre din Marea Britanie. În imagine: aspect de la deschiderea expoziției.

COMUNITĂȚI EVREIEȘTI

La Sao Paulo se află cca 100.000 de evrei, aproximativ 1 al sută din populație, coexistând într-o deplină înțelegere cu celelalte naționalități. Organizații și muncitori, disciplinai și inventivi, ei sînt apreciați în toate sectoarele economice și sociale, ca și în cultură. Comunitatea locală, bine organizată, a ridicat: un spital — „Einstein” —, Clubul „Hebraica”, o „Casă a copilului”, o „Casă de bătrîni”, școli particulare, o „agenție de voiaj”, bănci — „Banca Safra”, „Banca Cidade de Sao Paulo” etc. —, magazine de alimente, de confecții etc.

La Sao Paulo funcționează 25 de sinagogi, centre de asistență socială, colegii unde se studiază limba ebraică și unde, alături de cursanții evrei, învață și

elevi de alte naționalități (la Colegiul Renasensa).

La Salzburg — orașul lui Mozart — se află o comunitate evreiască numărînd cca 60 de evrei. Marco Feingold, supraviețuitor al Holocaustului, originar din Viena, președintele modestei „Israelitische Kultus Gemeinde”, este unul dintre animatorii și organizatorii comunității, ce se bucură de o mare considerație. Există o sinagogă, dotată cu cinci sururi de Tora, cărți de rugăciune la dispoziția enoriașilor. Printre aceștia se află și originarii din România. Interesant este faptul că orașul are azi o stradă purtînd numele fostului rabin al comunității evreiești din urmă cu peste 70 de ani, Adolf Altman.

În Iugoslavia există o puternică și activă comunitate evreiască, care încearcă să-și mențină unitatea, cu toate că este dispersată în republici. Ea și-a intensificat lupta împotriva antisemitismului și are în obiectiv înființarea drepturilor politice și religioase ale minorităților naționale.

Federația Comunităților Evreiești din Iugoslavia este organismul care se ocupă de toate problemele obștilor evreiești.

La începutul anului 1989 s-a discutat înființarea unei „Asociații de prietenie sirbo-evreiască”, la Belgrad, idee susținută

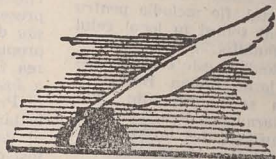

de evreii și sirbii din Iugoslavia și din alte țări, inclusiv din Israel.

Presă semnalează restaurarea sinagogii din Zenica (Bosnia, Iugoslavia de vest), distrusă în cel de-al doilea război mondial. Aici se află acum „Muzeul evreiesc”.

CARTE

„Viziunile unui supraviețuitor”, volum semnat de Ka. Tztnik 135633 (acesta fiind tatăl de re braț autorului), este, după opinia criticii, o operă care poate fi socotită „de o frumusețe inegalabilă”, de o frumusețe inegalabilă. Numele adevărat al scriitorului este Yechiel De Nur, unul din puținii supraviețuitori ai lagărului morții de la Auschwitz, care, încercînd să depună

mărturie la procesul lui Eichmann, suferă un șoc psihic. A fost tratat de un psihiatru olandez din Leyde. Rezultatul este această carte: stenograma ședințelor terapeutice în timpul cărora Yechiel De Nur reîntreie toate ororile îndurate de el la Auschwitz.

MUZICALĂ

Concertul cantoral care are loc anual, prin „Fundatia Gila și Haim Wiener pentru progresul muzicii cantonale”, la Tel

Aviv, a fost organizat anul acesta, duminică, 1 Tamuz 5750 (24 iunie), la „Heichal Hatarbut” („Palatul Culturii”) din acest oraș.

Concertul, organizat prin secția de cultură a primăriei și „Fondul Tel Aviv pentru dezvoltare”, a fost patronat de șeful municipalității din Tel Aviv — Iafu, Moshe Lau și de primarul orașului, dl Shlomo Lahat. Printre cantorii care au concertat au fost și David Bagley, Iacov Motzen și Moshe Șulhof, care sînt cunoscuți și publicului nostru din concertele pe care le-au dat în România în 1988.

SURPRIZE CULTURALE

Se anunță că într-un viitor apropiat violonistul Mirel Reznic, care a absolvit Conservatorul din Cluj, va concerta în România, țara sa de baștină. Acesta va fi primul turneu israelian în țara noastră: „...ca israelian și artist — ne mărturisește violonistul — mă întorc în țara natală să cînt, în orașele românești, muzică evreiască...”.

Formații israeliene și soliști de muzică ușoară și rock vor fi oaspeții publicului român.

Iosif Mundi proiectează punerea în scenă, la unul din teatrele românești, a comediei „Herzl și Kafka”.

• Soții Guss și Irene Pfeffer, o familie de evrei din Anglia, și-au exprimat public sentimentele de recunoștință pentru extrădarea, din Argentina în R.F.G., a fostului comandant SS Joseph Schwammberger. Acesta se face vinovat de moartea unui mare număr de tineri evrei, deportați în lagărul de la Preslavl (Polonia). Soții Pfeffer doresc să aducă mărturia lor în fața autorităților vest-germane, întrucît ei au asistat la cumplita clipă cînd Schwammberger a ucis un grup de tineri evrei, după ce, mai întîi, li legase unul de celălalt.

• Sinagoga din Wlodawa (Polonia), distrusă în 1940 de naști, a fost reconstituită cu ajutorul unei contribuții particulare. În cadrul edificiului funcționează o expoziție permanentă de documente privitoare la existența tradițiilor de viață iudaică din Polonia și, de asemenea, date și imagini despre crimele naziste cărora le-au căzut victime milioane de evrei.

• „Intours Corporation” din Toronto pregătește un turneu cultural idiş în Ucraina. Participanții vor avea drept ghid pe scriitorul sovietic de limbă idiş Gregory Polykener, care îi va însoți în vizitarea unor locuri și instituții legate de viața evreiască din Ucraina. Un popas și, totodată, o comemorare vor avea loc la Baby-Yar, acolo unde o sută de mii de evrei au fost uciși de naști și aruncați apoi într-o groapă comună.

• La Buenos Aires a avut loc, recent, o săptămînă a filmului israelian purtînd girul Institutului de schimburi culturale și științifice și al Ambasadei israeliene în Argentina.

• În Spania s-a desfășurat un seminar internațional despre interferența a trei culturi — creștină, iudaică, musulmană. Au participat numeroși specialiști în istorie și literatură. Presa a remarcat că fiind de mare origi-

TREI TINERI MUZICIENI

Nu de mult, am primit la redacție fotografia reproducută mai sus și care reprezintă trei muzicieni sovietici. Ei și-au desăvîrșit studiile în Statele Unite grație unor burse oferite de Fundația Memorială pentru Cultura Evreiască. În imagine îi vedem discutînd asupra unei partituri. În dreapta se află cantorul Vladimir Plis, din Corala Sinagogii din Moscova, în stînga Mihail Turețki, director de un an al aceleiași corale, iar la mijloc, Mihail Pisman, can-

tor, instructor și solist a mației. Tinerii absolveră „Yeshiva University” și Fundației căreia li datorăm mulțumiri pentru burse de pe o veche Hagada de lecție de Pirke Avot, am ebraică și în traducere. Cele două lucrări au fost publicate cu sprijinul Fundației Memorială și constituie o tate de prim rang: sînt pe cărți ebraice și traducerile aplicăți în i la răsărit după revoluția comunistă 1917.

nalitate expunerea profesorului spaniol Jacob Hassan, care argumentează originalitatea culturii iudaice ilustrînd-o cu trei poeme în limba ladino, și cea a profesorului Menahem Ben Sasson, istoric din Ierusalim, care a evocat rolul lui Maimonide în cele trei culturi.

• Agenția spațială israeliană se pregătește să lanseze cîrind un satelit echipat cu trei telescoape hipersofisticate, destinat unor cercetări științifice: „Amos”, cum se numește satelitul, odată lansat pe orbită, va înregistra simultan raze X și ultraviolete și, așa cum afirmă profesorul Bar Nun, șeful colectivului creator al satelitelui israelian, va permite observarea unor galaxii în prezent invizibile. „Amos” va ține companie faimosului satelit american „Hubble”, singur de acest fel în cosmos.

PE SCURT

• În cadrul emisiunilor canalului Antenne II (Franța), la rubrica dedicată iudaismului, a fost reluat filmul de artă consacrat operei miniaturistului Devos Tuszinski, realizat de Nina Behar, cineast evreu de origine română. Emisiunea se constituie într-un omagiu adus autoarei filmului, prematur stînsă din viață la Paris.

• Tehnionul din Haifa, Facultatea de inginerie și tehnologie, a acordat premiul său anual „Doctor Scientiarum Honoris Causa”, o importantă distincție, profesorului Felix Jiri Weinberg, de la Colegiul Imperial din Londra, unul dintre cei mai mari specialiști și inovatori în tehnologiile chimiei.

• Pentru evreii care trăiesc în sudul Africii și pentru comunitatea lor, a început să

apară ziarul intitulat „Jahannaburgul”, condus de Suzanne Belling, directoră a Uniunii femeilor evreie din această zonă, cunoscută prin personalitate în jurnalistice.

• Parlamentul britanic a votat, cu 348 voturi pentru și 123 contra, o decizie care va permite guvernului să ia măsuri de acțiune penală împotriva criminalilor de război aflați pe teritoriul țării.

• Primul aparat de aterizare în Israel a fost cel pilotat de aviatorul francez Jules Vedrine, sosit la Ierusalim în ziua de 2 decembrie 1913, în cadrul unei competiții aeriene organizate de ziarul francez „Le Matin”. La 29 decembrie, aviator a plecat spre Cairo. Două zile mai tîrziu, alți doi piloți francezi, Marc Bonnier și Joseph Barnier, au aterizat la Ierusalim.

• O vastă expoziție reconstituind viața comunității evreiești din U.R.S.S., cu redate elemente de cultură artă, viață tradițională iudaică din această țară, este în curs de pregătire. Inițiativa aparține Rabinului Philip Hart, din cadrul Uniunii congregației evreiești de S.U.A.; se prevede că expoziția să fie deschisă în 1990 pe o durată de doi ani, în care va itinera la New York, Washington, Chicago, San Francisco, New Orleans și în multe alte orașe americane, precum și în citra mari centre canadiene și ale Americii Latine.

• Revista franceză „Tribune Juive” publică, într-un recent număr, o comemorare pentru petrecerea vacanțelor de vară în kibbutz Hanaton (Israel). Ca puncte de atracție sînt prevăzute excursii legate de istoria Galileii, conferințe cu teme de istoria evreilor iar doritorii vor putea vizita zile de muncă în agricultură.

דאָס בענסעניש פון דער געשיכטע

א באשטימטער פון א סילביוניזם יאָדקער נע-
שיכטע וואס דאס פאלט האט געמאכט אין זיין גוט
און אין זיין נשמה דורך א אייביקער בינדיג
נאכ פוט דער געשיכטע און דעמאלט ווען דער
גרויסער העברעישער פאטע פונעם מיטלעלעכער
יהודה הלוי, האט געמאכט די באוויסענע "עליה"
האט ער זיך געווענדעט צו זיין נישט ווי צו א
געאראפישן רויס - נאך קודם כל ווי צו א רויס
וועלכער דערמאנט א היסטארישע גרויסהייט
בער פון דעם הייליקן לאנד זענען נישט געווען
שיטע שטייג - פונקטן אויף א געזעצטען בארן
און אברון האט אים דערמאנט אין די געשיכטע
פון די אבות, וועלכע ער האט זי געמאכט אין
הארץ.

די גרויסהייט און גרויסהייט פון יענע פאר-
גאנגענע צייטן באשטייען נישט אין באוואוסטע
נעחנות, מיראקלעס און אונדערע אויפגעלערן האבן
באוויזן אז זיי קענען פארמיטלן זייער ערד און
זייער אמונה - די גרויסהייט באשטייט קודם כל
אין די געזעצטענע נישטע אויפגעבן. און לאמיר
נישט פארנעמען, אז אפילו דעמאלט ווען אונדערע
עלעטרן זענען געווען אין גלות בכל און האבן
לאנגע צייט איבער ארבעט אויפגעבן. און ווערעם
די ברעגן פון די טייכן, האבן זיי געשווערן, אים
אישטער וויסלעכע שטח יבנה... און פיל שפע-
טער, ביז אין אונדערע יארן, איז דער "לשנה
הבאה בירושלים" נישט א לאזונג, נאר א גלויב
א טיפער איבערצייגונג.

און אפער אויך אים דעם באשטייט דאס אין
און איינעווארפן פון ישראל אין דער וועלט - אן
אין און איינעווארפן וואס שטאט אים קיין פרויז-
לעניס, ווי ס'באטאנען די אנטשטעלונג - נאר
פארקערט עס שטאט אים נאך געזעצטע פארא-
מאטערלעכקייטן. א דאנק ווי קען ער אויסשען
אויף אויפלייבן די געשיכטע ביז אין טיפערניש
פון זיין וועגן, אז זיין אייביקער מירוס צו ציין
אין צוזאמגעשטאלטן מיט דעם משיח'ישן מירוס
פון דער אויסלייזונג פון דער גאנצער מענטשהייט.

וויסמאר בירלעדאנא

פון רומעניש - לעק שטארק

ידיעות פון דער יידישער וועלט

אין געדיכט

דאס פאראין פון די יידישע פראפעסארן פון
גרויס בריטאניע האבן איינגעזען אין געריכט
דעם היסטאריקער רעוויזאניסט פון דער שווא, דרויזן ארויזונגן ער האט בדעט צו שיקן צו אלע
שולן פון ענגלאנד א קאפייע נאך דעם "לייטשער
רעפארט" - א געהאטער עקסאמפלאר פון א איי-
זענער פון באסטאן, וועלכער באהאנדעלט און די
"זענען נישט געווען קיין גאט קאמער אין די
אויסראטונגס-לאגערן פון אויפשטאן, בירמענא און
מאדאנע.

ביי זייער יערלעכער קאנפערענץ האבן די מיט-
גלידער פון דעם פאראין פון די יידישע פראפע-
סארן, באשלאסן צו שיקן א פראטעסט נאכט דעם
סטייט - סעקרעטאר פאר דערצויגן, כבדו אנער-
נעמען די געהערקע מיטלען אויף צווייגעווענע
פון די שולן. דעם העלסטען ליגן דורך וועלכע
ס'ווערט אפגעלייגט די שווא.

די פראפעסארן האבן דעסלייבן באשלאסן צו
פארדערן ביים דערצויגונגס-מיניסטעריווער ער זאל נאכ-
פאלגן אין געריכט דעם אויבערמאכטן ארויזונג
דורך דער דערקענע פון די אויספארשונגס אר-
נאנען.

סיגאנאלע חזון

ביי דעם סיגאנאלע פֿינשיל (לאנדאן) אין פארגעסן-
מע א טאנצערס פון סיגאנאלע מוזיק, וואס איז
פארגעשטעלט געווארן דורך איינעם פון די בארימט-
ע זונגן פון טאראנטא, דוד באגלי, פון דער סיגאנאל-
נע, "בית שלום". דער קאנצערט איז געגעבן געווארן
למנוח פאר אקאדעמיע, "כפר גנים" פאר יונג
פון ישראל-כריי צו באשטאנען אז דוד באגלי האט
געגעבן קאנצערטן אויך אין בוקארעסט, יאן, מו-
מיושיאטא, קלויזש און אראדעא אין די ראטען
פון אן אקציע וואס איז געשטימט געווארן דורך
היים ווינער, דער פרעזידענט פון דער, פונדאציע
היינשער קונסט.

די אינטערנעט-אקציע פון דוד באגלי צייכט
זיך אויס דורך א אויסערגעוויינלעכער נאכט פון
שטייטע אינפערמאציעס. און דעם וועגנעדיגן
זיס און ווינעדיגן, "שומר ישראל".
דוד באגלי האט דעמאנסטריט א הויכע אינטער-
פרעמאטיווע מוזאיקעס א דאנק וועלכער ער
אין באזונדער געשעצט אין דער חגיגער וועלט.

עליאס

מאנטיק, דעם 9טן יאנואר 1939, איז איינ-
רויס געווארן דאס שפיטאל "עליאס" פון דער
רומענישער אקאדעמיע, א שפיטאל וואס פונקט-
גייט אויך איינער, ארום דעם נאמען פון עליאס
האט זיך געשאפן א לעגענדע.

זשאק עליאס איז געווען אן אלטער ייד, וועלכער
מיראקלען אין גרויס פארמעגן האט ער געפירט א
באשיידן לעבן. ער האט פארמאגט גרויסע שטחן
בארן, לוקסוס הייזער, אקציעס אין פארשידענע
אונטערנעמונגען, איינטימער אין שפאניע, עס-
מירן, די פ.ש.א. דרום-אפריקע א.א.וו. צווישן
אונדערן, איז ער געווען דער איינטימער פונעם
בוקארעסטער האטעל, "קאנטינענטאל"; און אין
זיין האט ער פארמאגט א געביידע פון איבער
1000 ציטערן. ווען די דייטשישע אקאפאנטן זע-
נען אריין קיין בוקארעסט אין 1917 האט עליאס
אין עלטער פון 74 יאר פארלאזט דאס לאנד,
און איז דורך יאס און פערטאראנא געפארן קיין
שטאטאקאס פילגרוס אז ער איז טראגן האט ער
געמאכט זיין צוואה, אין וועלכער אן איז סטופ-
לירט געווארן, אז ער לאזט איבער זיין פארמעגן
דער רומענישער אקאדעמיע, מיט דער פארפליכ-
טונג אז די אקאדעמיע זאל שיקן א פונדאציע
פון נאציאנאלע קולטור און מעדיצינישע הייל, אונטער
אונטערן נאמען, "די פונדאציע פון דער משיח
מנחם. די עליאס". א נאך באשיידענער מענטש -
לויט מיר האבן שוין אנגעוויזן - האט ער געפארעט
נישט דערמאנען זיין נאמען, נאר דעם נאמען
פון זיין פאטער.

דשי

אין ישראל איז ארויסגעלאזט געווארן א מארקע
אין צוזאמגעלאזט מיט דעם אפמערקן פון 950
יאר זינט דעם געבוירן טאג פון רש"י, די מארקע
איז און דער ווערט פון 4 שקלים און האט אן
אויפשיפט, פון א טעקסט פון א קאמענטאר פון
רש"י איבער דער יצירה.
אין פראנקרייך איז געשטעלט געווארן אז
יאר 1990, זאל זיין פאררעכנט אלס דאס יאר
רש"י.

קאנווענציע

אונטער דעם פאטראנאזש פון היים הערצאק,
דער פרעזידענט פון מדינת ישראל, איז פארגע-
קומען די "אקטיוולעכע קאנווענציע פון די יידן
אפשימאמקע פון טשעכאסלאוואקיי". מיט דער
געלעגנהייט זענען דערמאנט געווארן א ריי טרא-
גישע געשעענישן אין שייכות מיט דער שוואה,
און ס'איז אנגעמערקט געווארן די גרויסהייט צו
אינפארמירן דעם יונגן דור פון טשעכן וועגן דער
מרויכערקער תפוסה. ס'איז אויך דיסקוטירט גע-
ווארן די באטייליקונג פון דער אקטיוולעכער טשע-
כישער קאנווענציע אינעם גרינדן פון א פאראיין
וועלכער זאל ארומנעמען אלע יידן געבוירענע נע-
דער טשעכאסלאוואקיי. ס'איז אויך באזוכט גע-
ווארן די טשעכישע סעקציע פון דעם מוזיי פון
בית-התפוצות פון תל-אביב, נאך דעם וואס איי-
צווישן זענען ארגאניזירט געווארן א ריי באגע-
נישן מיט אנפירערס פון איינטיג ישראלדיקע קול-
טור-אנשטאלטן.

פטירה

ס'איז נפטר געווארן אין וואשינגטאן דער בארימ-
טער וויסנשאפטלער ברונא בעטעלעהיים. א באוויסער
פילאזאף, האט ער איבערגעלאזט א רייכע שאפונג,
אויסגלייכער א בארימטע ארבעט איבער דעם פא-
ראלעליס צווישן דער פסיכאלאגיע פון נישט הער-
דעם קינדער און פון די קינדער פון געוועזענע דע-
פארטע ברונא בעטעלעהיים איז אנטלאפן פון ווין
אין די פ.ש.א. אין יאר 1939, נאך דעם ער ווין
געווען 15 חרשים אין א קאנער. ער איז נפטר
געווארן אין עלטער פון 86 יאר.

תאנע

נישט לאנג צוריק האט דאס מאדע הויז, "נאבעל"
פון תל-אביב, ארגאניזירט אן אקאדעמיעס א גרא-
דענצן מאדע-פאראד. די שטייט, די פאנאטיווע
און די לעגענדישע פון דעם פאראד, האט אנגעגעס
באאיינדרוקט די רומענישע צווישערס.

דער פלאן פון דעם וואס די צוואה האט פאר-
געווען איז געווען... צום דערהויבן דאס פאטער-
לאנד. און פאר דעם פאטערלאנד-לעבן פון אלע אידע
זיין, דורך ארבעטס פרויענשאפט... דאס איז נע-
ווען א זשעסט פון טיפער מענטשלעכקייט און
נישטקער אקטיזם.

די רומענישע אקאדעמיע באשליסנדיק אנצונע-
מען די שפעדונג, האט געמאכט גרויסע באמיר-
נען צו דעגלירן די דעליקאטע פינאנציעלע פרא-
בלעמען פון דער ירושה אין פארשידענע לענדער
פון דער וועלט. נאך דעם שליסן די מראנאציעס
זענען געבליבן נעמט, 224 מיליאן ליי.

דאס פארלאזן זיין היימלאנד און זיין היים אין
פאר אים געווען געווענליך... נאך זיין פא-
רה איז דער פארשטאנדלעכער איבערגעפירט געווארן
זיין ווין, וון ס'האבן זיך געפונען די מברים פון
קייין שטחקה.

דער וואס האט זיך באמירט כמעט 20 יאר אינעם
ארגאניזירן, "די פונדאציע מנחם. די עליאס",
און אויסגעבליבען דאס שפיטאל, איז געווען פראפ.
ד"ר ג. אנטפא.

דער זשעסט פון זשאק עליאס, איז נאענט צו
דעם פון ד"ר נאסטער, דער יידישער וויסנשאפטלער
וועלכער האט געמוזט פארלאזן דאס לאנד, אבער
אין וועלכע פון האט נישט פארנעם, און האט
געשפערט זיין נאמען דאס אומגעמאכטן אויף, דער
רומענישער אקאדעמיע.

וו. טענדארן

די אוואנפערמיערע פון דעם פילם, "פאלקענא"
א, ווויזט פון דעם אונגעלעכען, איז פארגעקומען
ביים פאראיין פון די געוועזענע דעפארטירטע יידן
פון בעלגיע. דער אויטאר פון דער עראנזירונג
עמיל ווייס האט איבערגענומען אומאזשן ביי סא-
מועל פאלער, געמאכט אין מאמענט פון דער
באפרייגונג פון דעם לאנד פאלקענא דורך די אמע-
ריקאנער. ער האט ביה אפון דעאליזירט א, סינעמא
ווערטע, אין וועלכע סע ווערט געוויזן די שרעק-
קלעכע ווירטלעכקייט פון דער נאציסטישער שוואה.
כדי צו באטאנען אז פאלקענא איז נישט געווען
קיין גרויסער לאגער, איך האב פילמירט בכדי
מע זאל וויסן - אלעס מורד געווען סעם פאלער -
אן ערשט רעגניער סינעמאט פון אמעריקע. צו
באמערקן אז בעת דעם באפרייען דעם לאגער, האט
פאלער פילמירט מיט א קליינעם אפאראט, וועלכער
האט געקענט רינגען אויך אלס פארמיטלונגס
וואפן. ביי דער אוואנפערמיערע האט ער זיך בא-
טייליגט איינעם מיט עמיל ווייס, דער גרויסער
אמעריקאנער סינעמאט.

סאלאן

אין פאלאז פון די קאנגרעס פון פאראיין איז
פארגעשטעלט געווארן דער צווייטער פאראיין-
סאלאן, אקטוב 1990. געווינעט, ווי אויך אין
פאראיין יאר די פראבלעמען פון קאנסטרוקציע און
אויסבאניס פון ישראל. דער סאלאן שטעלט פאר
א ריי נייע זאכן וועלכע געבט פון ארבעטקער-
גענוי ווי אין פאראיין יאר, האט די אויסשטעלונג
גענאסן פון אן אויסערגעוויינלעכן אויפנעם.

טוריום

פאר די ערשטע דריי חרשים פון דעם יאר איז
דער ישראלדיקער טוריום אויסגעוואקסן מיט 9
פראצענט, אקעגן דער עלעכער צייט פון פאראיין
יאר. "סיווערס פאנאטעס" און דאס יאר
1990, וועט זיין איינע פון די בעסטע אויף דעם
געביט. פיל טורויסטער טוריסטן דרוקן אויס זייער
ווילן צו באזוכן דאס הייליקע לאנד.

קאנסערוואטאר

דאכערס באהר איז היינט צו טאג איינער פון
בעסטע אינטערפעסעס פון העברעיש געזאנג,
ווי אויך פון יידיש און לאדינא פון פראנקרייך.
א טאלאנטירטער קאנסערוואטאר געבט באהר פון
א גרויסן דערפאלג אין פראנקרייך, אויך אין ישראל
און אין אמעריקע און אין פיל אויפגעצייגטע
דער, ווי ער האט געמאכט פילצאלקע מוזיקען.
ער האט פיל פאררעגיסטירטע פלאטן. בלי ספס
אין באהר א גרויסער אומאמאקאר פון דעם יידישן
מוזיקאלישן לעבן אין פראנקרייך.

פרעמיע

די נאציאנאלע קאמיסיע פאר מענטשן רעכט
פון טשילע, האט צוגעטיילט איר יערלעכע פרעמיע
דעם רב אונגלע ריימאן. די ערעמאניע איז פא-
רגעקומען אין דער אונגוועהניש פון דעם פרעז-
דענט פון דער רעפובליק, פארטיסיוא אלווין, און
פון פארשיידענע פון די היגע מאכט-ארגאנען און
אויך פון די אנפירערס פון דער יידישער קהילה

על פרשת השבוע

בלק

„מה טובו אהליך יעקב מישכונך ישראל (במדרש בל-ה)“

שבעה עשר בתמוז, א טאג וואס ווערט דערמאנט מיט ווייטאג. די ערשטע קלענע פאלא אויף די מויערן פון דער הייליגער שטאט, פון באלאנעסן וויסלעך. בינאנדר מיט זיי הערט זיך אויך דאס מול פון אומבאריכטונדיקן, פארניכטנדיקן האט. די סדרה וואס מיר לייגען דעם שבת, שילדערט די געשטאלט פון א פארגייער פון די דאקטרינע פון האס קעגן יידנטום, דעם ערשטן פרעדיקער פון נאציזם, וועלכע מען ליגט זיך אין אנצופאלן אויף די מויערן וואס רינגלען ארום די אייביקע פעסטונג פון דער תורה.

בלעס איז נאנץ אנדערש ווי די אנדערע שונאים פון אנדערע תורה און פון אירע טרענער. ער איז-טעטיש זיך דארטמאל סיי פון זיינע פארגייער סיי פון זיינע נאכפאלגער. הונטער זיינע אייגענע וועלן מיר נישט טרעפן דעם ניריקן אפטייט פון מאסן-קעגנשטאפן, וואס האט אזוי געוועלטליט איבער פרייען, ספרוואלע אנגעקומענע, פון עמלען, ס'איז אויך נישט דער אומשטאפליכער דורשט נאך מענטשלעך בלוט וואס האט געברענגט אין נבולדנדיק, אויך נישט די אלגעמיינע גרויס-מיט מאניע וואס האט גענוגט מיטן. ער זאגט נישט פאר, „ראטעווען“ די נשמות ווי טאקווע-מאדא, און בארעכטיקט אויך נישט דעם מאסן-מאדא מיט דעם טעאריע פונעם „אויבערמענטש“, ווי עס האבן גענוג נישטע און היטלעך.

ניין, בלעס האסט נישט דערפאר וואס ער דארף שטאלפן, אדער וויל ער וויל זיך ווארפן אויף מענטשן זיי צעטיילן, וויל ער איז בלוטדור-שטיק. ער האט נישט קיין צילן פון „אויסצו-מירן“ אדער פון ראסן-טעלעקציע. גארנישט פון די אלע זאכן. קיין שום קלאסישן וואפן וואס גע-פינט זיך אין ארענאל און אומטעמליכע, כא-נוצט נישט בלעס און ער איבערשטעלעט נישט נישט מיט קיין איינציגער פון די פריער דערמאנטע געשטאלטן, ער האסט שוין, קעגן האס, אזוי אן א שום סילבא און ער גיט זיך אפילו נישט די מי צו געפונען עפעס א תירוץ. ער רעדט נישט קיין קלוגה אדער וואס ער וויל דערנעבן נישט נישט. בלעס וויל, זינגט שטחים וועגן די פאר וועלכע ער גייט צו די פארניכטונג. בלעס דער מלך פון מואב, האט אים אריבערגעשטעלט אויף א שפיץ בואב און האט אים געפאדערט א פון דארט זאל ער שעלטן דאס יידישע פאלק. דער „נביא“, בלעס, האבערדיג אבער פאר זיינע אויגן, איז רויס און ציט די אויסוואל פון יידישן גורל, גענוגט נאך אנשטאט צו שעלטן. דער מלך ווערט ברויג ווען ער איז פרימיטיוו אדרי צו בא-געטן די לאגיקע געזונט פון זיין „אידעאלע-נישן“ משרת. בלעס פאכט מיט דער שווער, בלעס איז אבער א מייסטער פון ווארט. בלעס שווער איז אבער ווייט נישט אזוי שטארק ווי דאס גי-פטיקע ווארט פון בלעסן.

דער גראף אנדראס האט אמאל געזען א צי-נישן מיטשט דעם אנטיסעמיטיזם, אנדאנדיק, אנטומע מיט און דער וואס האט זיך, מער ווי מען דארף, בלעס איז מקדים די דאזיקע אויפפאסונגן, פיל-מירט דעם האס, וועגט די שנאה, דאזיגט וויסן-שטאלפער די העלע. דער מענטשלעכער מוח און די נשמה זענען זייער עפענדיג אויף דעם אלע-מען, אויב מען פארשטייט נאך אומבאקאנטע די אהיינליכע קאן מען אפלייגן, רכילות קאן מען דעמאסירן, שטחים, דאקטען זע-נען א זיכערער, א וויכטיגער געווער.

דורך די שטחים וואס בלעס רעכנט אויס ביי יידישן, ווען זיי אויף ארום דאס ציל-בלעס פון קנאה, און פון קנאה ביז ער שנאה איז נישט מער ווי איין שפאן.

די „אהליך“ יעקב זענען גוט, זיי פארדינען באוונדערונג, זיי זענען א באווייז פון טאלאנט, פרייעם, טריישטע פון דעם לאנד אין וועלכן זיי וווינען. די יידישע ישיבות רופן ארויס דרך ארץ, ווארעם זיי באווייזן פלייס וועלכן דאס פאלק אנווי-קלט ביים קולטורעלן און געקאמפנישן אויפבו, ווייזן זיך ארויס אלס א פאקטאר פון ברירה. בלעס אפעלירט אבער נישט צו דעם וואס ס'איז ארויס אלס א פאקטאר פון ברירה. בלעס אפעלירט אבער נישט צו דעם וואס ס'איז אידעאל און דערהויבן איין דעם מענטש, נאך צו די נידעריקע מענטש לעבע נעפילן. מיט זיינע „שכחים“ רופט ער נישט ארויס קיין ליבע, אומגענוג, ווילן צו פארמישט, נאך געהאט נישט פארניגערט און שנאה. גארנישט צופיל פון דעם אלעמען פאר אויפליי, וויפיל מען דארף. מען דארף, פאר וועלכן וועלכע דער ענט-פער איז א פאקטאר. מען דארף נאך צו פארמיש-פלען דאס בילד פון פאלק. כדי אויפצושטעלן א וואנט צווישן די אמונות.

תמיד האבן יעקבם סינדרע מער מורא געהאט פאר בלעסען ווי פאר פרעהן.

פנחס

„ויפד ד' אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה“ — „זאל גאט דער האר פון די נישטער פון אלע באשעפטיגטן אויפגעצן א מאן איבער דער עדה“ (במדבר כ"ו-טו).

אין מרצע און אין לאפידארע ווערטער, גיט משה א דעפיניציע פון דער יידישע אויפפאסונג וועגן מנהיג פון דעם פאלק. אין זיין געבעט צום הימלישן פאטער, צו געפונען פאר אים א נאכפאל-גער, וועלכער זאל ווייטער פירן זיין שילוח, נאך-דעם ווי ער וועט נישט מער זיין צווישן די לעבע-דיקע, געפונען מיר סינטעטיזירט די ראלע פונעם מענטשן אויף וועמענס פלייצעס עס ליגט די אחריות פארן גורל פונעם כלל. נישט און מארטעלע. דאס לעבן פונעם מענטשן זוכט צו זיין לויט אונדער אופפאסונג א שטענדיק נאכגעפאלגער צווישן די צוויי קאמפאנענטן פון זיין מוח. דאס וואס דער גורל מאנט מאך נישט פארנאכאלעסיקט ווערן, גיזירט איז נישט דער פא-דאס ווערן א קנעכט פון די אינסטינקטן, אפוישן די געגענע צווישן דעם מענטש — די קרוין פון באשא און די אנדערע באשעפענישן. דער נישט וואס אדלט און דארף קולטיווירט ווערן, אבער נישט אויפן חשבון פונעם גורל.

דאס זעלבע שטעטט מיט די וואו וועלכע ס'איז געפאלן דער גורל צו זיין די נאכפאלגער פון דעם ערשטן רבין, משה רבינו. זייער פאטערלעכער זאך, דארף ארוםגעבען סיי דעם רוח „נישט“, ווי אויך „בשר“ — דאס פלייש — די אינסטינקטן. יידישע-נען. האט דעם ציל צו שילפן די אידל שטייגער צו זיין, צו בארייכערן די קענטענישן פון די תלמידים, אריינגעטראגן דאס וונדערבארע גע-טראג פון עמיט אין די הערצער וואס דארפן צו זיין א שוין. זיי דארפן אבער, אויף קיין העט נישט פארשטען אין דעם ברוטאלן אמת אז:

„אם אין משה אין תורה“ — אויב ס'איז נישטא קיין מעל, איז נישט פארשטען קיין תורה (מסכתא אבות) דער לידיקער מאן זיין אף די אויפמערק-זאמקייט פון די קלוגסטע מאמרים, שטערט זי עמפונדלעכקייט פאר די דערהויבסטע אידעען, קמח די מנהיגים פונעם פאלק דארפן ווערן ווערן אויב-מערקטליכע צו בידע.

משה האט באוויזן מיט זיין לעבן, אז ער האט רעספעקטירט דעם דאזיקן פרינציפ. ער האט גע-טראגן די עשרת הדיברות, אבער ער האט אויך אלץ זינען געהאט דעם מוח, ער האט געפערדיקט ליבע און אמת און האט דערביי פארזארגט דאס פאלק מיט פלייש, ער האט געזיגט אז די נשמה אי דעם גורל-רבנים פון די הייליקהעקליות ביישאר, האט געפאלט זיין ביישפיל, די געבאטן פון מו-זשע יאדו. ווי אזוי וואלטן זיך געקאנט באנער-נעצן צו פרעדיקן דאס ווארט פון מיראל ווען זיי וואלטן אינגארט די לידו און גוטן פון די מאסן, וויאזוי וואלטן זיי געקאנט לאזן הערן דאס תורה ווארט ווען זיי וואלטן אין דער זעלבער צייט נישט אין זיין הענטאס די פראזאישע באדערפענישן פון די האנטעס מענטשן?

דאס ווארט פונעם רב משה געפאלגער, האט זי קיינמאל נישט בארעכענט אויף די אומדול פון פרעדיקטע באשטאנדטיילע. די פוסקים פון דער תורה זענען תמיד געווען אין זיין מויל א כלי זין פאר בייען א בעסער און געווענליך לעבן. אין די דריטע פון אונדזערע מנהיגים זענען די יידישע פרינציפן נישט געבליבן ווייטלעך פון ערשטע-א-טאקאניק, נאך זענען געווארן כלים וועגן ארבעט און קאמפ.

דער באגריף „העלאנטיזם-טורעם“, וועלכער סימבאליזירט די אומאזאליכע פונעם קולטור-מענ-ש פון דער לעבעדיקער וויסלעכקייט, פארמירט רעכט זייער גוט אין לשון קודש דעם באגריף „אמת של הלב“. די מנהיגים רוחניים האבן זיך נישט פארבאנדן אדורן הייליגע וועלכע בא-גרייפן זיי דארפן זיך באהיטן צו די גוטן פון די מאסן, אראפגיין פון אונטער, אזוי ווי ס'האט געטון משה, כדי אזוי ארויס אויסגעקומען צווישן פאלק און עס דערהויבן און היילן.

די אלע וואס פערדיקן גאטס תורה האבן דעם חוב צו זאגן סיי פאר דעם כלל, סיי פאר דעם איינזאמלע, סיי פארן ערדענעם מירק, סיי פאר דעם נישט אלץ ליגט דריין. דאס דער פאר, ווייל מן-מער עבערעטען זיך הילף די כלי וועלכע דער אי-האלט כמילא אויפגייען.

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאל אין הודש • 1.7.1990 • בוקארעסט

אומפאנעם ביים פרעזידענט פון מדינת ישראל חיים הערצאג

ה' חיים הערצאג, פריערדיג פון מדינת ישראל, האט אויפגענומען אין אוידיעניץ כבוד הרב הראשי ד"ר. דוד משה ראָזען שליט"א, וועלכער האט אים געשענקט זיין זכרונות בוך „סבנות, סביות, נר-סם“ וואס איז נישט זיט לאנג צוריק דערשינען. פריערדיג האט הערצאג האט ווארט געדאנקט פארן

באזוך

פרייטיק דעם 29-סטן יוני ד.ה. האט הער שמואל כ"ץ, ראטענער פון דער ישראל אמבאסאדע געמאכט א באזוך אין אונדער פערעראציע, מיט דער נע-לעגנדיג פון זיין פערזענליכקייט אין ישראל. עס האט אים באגלייט הער אליהו יעקסל, וואס בלייבט אויף

ידיעות פון אונזערע קהילות

דאָס גרינדן פון פיליאלן פונעם קולטור-פאראיין פאר רומעניש-ישראל פריינדשאפט

די רעזנער האבן אונטערשטראכן דעם וויכטיג-קייט פון דעם ניי געשאפענעם פאראיין אינעם קא-סאלידאריי די פריינדשאפט צווישן רומעניש-ישראל

ס'איז איינשטימיק אויסגעוויילט געווארן דעם קאמיטעט פון דעם פיליאל, וועמענס פרעזידענט איז ה' מאלספראט קאסין, און גענעראל סעקר-טאר דער פובליצישט קאראל אימס. ס'האט נאכגעפאלגט אן אינטערעסאנטער אטי-טיווע פראגראם, מיטן קאנקורס פון אטמא-פון דעם באקאנטע סטאטער און סאליסט פון דער הינער פילאדעלפיע. ס'זענען רעזולטירט געווארן פערן פון דער היינטיקסטער ישראלישער פאר-זייע, סטאטער פון דעם גרויסן הומאריס אים חייטו, אייניקל מוויאלישע פיעסן, און א ישרא-לישער דאקומענטארע פילם.

יידענטיג פון פאראיין, ליאנא אלעסאנדרא דע פריזידענט פון דער יידישער קהילה פון בראש-אונדער. ס'זענען ווייזאירט געווארן צוויי ישראלישע דאקומענטארע פילמען און דער תמיד תורה כא-האט אויסגעפילט א שיינעם פראגראם פון היינער-ליכער. ס'איז דא צו באמאנען אז דער מער פון דעם שטאט האט אויסגעדריקט דעם ווילן צו זען אלץ גיכע פריזידענט פון דעם בראשאו און חתם

אזכרה נאך אונדזער קדושים פון יאט

פיי-וואנאנען, און זייערע פארשטיקטע מולות האבן געשינען צו די הימלען, וואסער, אביסעלע דער סערה... זיי זענען אויסגעבאנען פון דאזיקער שטיקע (אונטער די גלייכנאמענע בליקן פון זייער תלמיד) אזוי ווי עס זענען דערשיינט געווארן שפעטער, זייערע ברודער און די נאך-קאמער פון אויפזייער... כבוד ווער אנדענען נישט פארנעם און נישט פארנען. דער.

רומענישע בירגער באקומען אויסצייכענונג

„חסידי אומות העולם“

אין דער אמבאסאדע פון מדינת ישראל אין ב-מארשעט, איז דינטיק דעם 26סטן יוני פארנע-קומען אן איינדרוקסעלע פיערלעכקייט, ביי וועל-כער ס'זענען צוגעטיילט געווארן. ערן דירעלאמען און מעדאלען פאר אייניקע נישט-יידן, וועלכע רי-זיגן די דעם צייט פון דער שווא. די אויסצייכענונגען זיין פון דעם רומענישן פאלק איז צוגעטיילט גע-ווארן די מעדאלע „חסידי אומות העולם“, און זיי וועלן פלאנצן א בוים אויפן הה תהודות אין ירוש-לים.

יין עקסצעלענע ע'צבי מואל, דער אמבאסאדאר פון ישראל אין רומעניע, האט געהאלטן א דערע

אין דער אמבאסאדע פון מדינת ישראל אין ב-מארשעט, איז דינטיק דעם 26סטן יוני פארנע-קומען אן איינדרוקסעלע פיערלעכקייט, ביי וועל-כער ס'זענען צוגעטיילט געווארן. ערן דירעלאמען און מעדאלען פאר אייניקע נישט-יידן, וועלכע רי-זיגן די דעם צייט פון דער שווא. די אויסצייכענונגען זיין פון דעם רומענישן פאלק איז צוגעטיילט גע-ווארן די מעדאלע „חסידי אומות העולם“, און זיי וועלן פלאנצן א בוים אויפן הה תהודות אין ירוש-לים. יין עקסצעלענע ע'צבי מואל, דער אמבאסאדאר פון ישראל אין רומעניע, האט געהאלטן א דערע

